

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tajda Ferko

Biti LGBT oseba v razdeljeni družbi Severne Irske

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tajda Ferko

Mentorica:izr. prof. dr. Alenka Švab

Biti LGBT oseba v razdeljeni družbi Severne Irske

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

“Anyone born and bred in Northern Ireland can't be too optimistic.” - *Seamus Heaney*

ZAHVALA

dr. Alenka Švab, mentorica magistrske naloge – iskrena hvala za odzivnost, nasvete in napotke pri pisanju

dr. Timofey Agarin, somentor na Univerzi v Belfastu – najlepša hvala za vso obširno pomoč pri pripravi magistrskega dela ter pomoč pri razumevanju severnoirske družbe

in vsem sodelujočim pri intervjujih,

hvala!

Biti LGBT oseba v razdeljeni družbi Severne Irske

Magistrsko delo raziskuje specifične izzive, s katerimi se srečujejo lezbijke, geji, biseksualne in transspolne (LGBT) osebe na Severnem Irskem, predvsem v povezavi z njihovim mestom v tamkajšnji razdeljeni družbi. V luči družbenih manjšin obravnava in podrobneje raziskuje zgodovino severnoirske etnopolitične delitve, ki je danes vidna tudi v delitvi politične oblasti med lojalisti in republikanci. Raziskujem, kako so nekatere posebne pravice, ki so bile v želji po zagotovitvi trajnega miru dodeljene glavnima etnopolitičnima skupinama Severne Irske, na drugi strani pustile negativne posledice na področju pravic drugih manjšin, vključno LGBT skupnosti (npr. peticija zaskrbljenosti, ki je bila večkrat uporabljena za preprečitev legalizacije poroke istospolnih partnerjev). Empiričnih raziskav o vplivih severnoirske delitve oblasti na LGBT skupnost je izjemno malo. Drugi del magistrske naloge zato poskuša vsaj nekoliko zapolniti to praznino, ko na podlagi intervjujev s 14-imi LGBT osebami na Severnem Irskem poveže ugotovitve iz teoretičnega dela z empirično raziskavo. Moje ugotovitve potrjujejo domnevo, da zgodovinska zapuščina etničnih delitev še danes sooblikuje življenja LGBT oseb na tem območju, predvsem z zapostavljanjem LGBT enakopravnosti v politiki. Rezultati kažejo tudi to, da na Severnem Irskem kljub pomanjkanju politične podpore za zagotovitev LGBT enakopravnosti, še vedno deluje bogata ponudba podpornih sistemov kot so nevladne organizacije, študentska društva in skupine na medmrežju, ki nudijo pomoč LGBT skupnosti.

Ključne besede: LGBT, Severne Irska, razdeljena družba, delitev oblasti, družbene manjšine.

Being LGBT in Northern Ireland's Divided Society

This research addresses specific challenges that lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people face in Northern Ireland, particularly in relation to their place within the divided society. It exposes and further explores Northern Ireland's history of ethno-political division and its current political form of power-sharing between the loyalist and republican parties, particularly regarding minority rights. I argue that certain provisions that were granted to Northern Ireland's main two ethno-political groups in order to ensure lasting peace have, in turn, had negative implications on other minority groups, including, but not limited to the LGBT community (such as the petition of concern which has been used repeatedly to block legislation of same-sex marriage). To date, there has been little or no empirical research on the effects of Northern Irish power-sharing on the LGBT community in this part of United Kingdom. The second part of my research thus attempts to bridge this gap by applying the theoretical findings to an empirical research consisting of interviews with 14 LGBT people in Northern Ireland. My findings support the notion that historical legacy of ethnic divisions continues to shape everyday lives of LGBT people in this area by keeping LGBT equality off the main political agendas. Finally, I argue that despite the general lack of political will to ensure LGBT equality, there is a wide variety of support networks available, such as non-governmental organisations, student societies and online groups, that provide support for LGBT people.

Keywords: LGBT, Northern Ireland, divided society, power-sharing, minority groups.

KAZALO

UVOD	6
1 ŠIRŠI DRUŽBENI KONTEKST	8
1.1 GLAVNI AKTERJI RAZDELJENE DRUŽBE SEVERNE IRSKE	8
1.2 DELITEV OBLASTI IN KONSOCIATIVNI POLITIČNI SISTEM SEVERNE IRSKE	13
1.3 UMESTITEV LGBT SKUPNOSTI V RAZDELJENO DRUŽBO SEVERNE IRSKE	19
2 LGBT SKUPNOST NA SEVERNEM IRSKEM	22
2.1 KAJ POMENI BITI LGBT OSEBA V RAZDELJENI DRUŽBI SEVERNE IRSKE	22
2.2 LGBT SKUPINE IN ORGANIZACIJE	25
3 EMPIRIČNI DEL	30
3.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	30
3.2 INTERVJU	31
3.3 OMEJITVE	32
3.4 ANALIZE INTERVJUJEV	33
3.5 DISKUSIJA	45
SKLEP	48
LITERATURA	52

UVOD

Tako zgodovino kot sedanost Severne Irske zaznamujeta globoka delitev družbe na dve glavni etnični skupini – protestante in katolike. Korenine ostre razdeljenosti segajo stoletja nazaj, ko so se v 17. stoletju na območje Severne Irske naselili ekonomsko privilegirani angleški in škotski priseljenci. Novo naseljeno britansko prebivalstvo, ki je s seboj prineslo protestantizem, je z znatnimi finančnimi vložki doprineslo k silovitemu razvoju severnoirskih mest in podeželja, a hkrati povzročilo nastanek občutnega neravnovesja moči med obema skupinama. Severnoirska družba je bila tako stoletja razdeljena na osnovi etničnih, političnih, kulturnih in ekonomskih delitev. Diskriminacija katoliškega prebivalstva in polarno nasprotni politični interesi so skozi zgodovino prinesli številne konflikte med obema skupinama, najbolj intenzivno v letih med 1968 in 1998, ko so protesti in demonstracije prerasli v desetletja trajajoč oborožen boj, oblikovanje paravojaških skupin na obeh straneh in posredovanje britanske vojske. Obdobje je poleg več tisoč žrtev zahtevalo intenzivna mirovna pogajanja, preko katerih bi lahko v razdeljeni družbi Severne Irske ustvarili trajen mir med protestanti in katoliki.

S podpisom Sporazuma v Belfastu leta 1998 je bilo obdobje t.i. težav zaključeno, začetek novega tisočletja pa je vse bolj očitno kazal na nove izzive razdeljene družbe. Večja opaznost tistih manjšin, ki niso bile vključene v mirovna pogajanja je tako razkrila, da so interesi drugih manjšinskih skupin desetletja ostajali v ozadju. Čeprav je zagotovitev trajnega miru med dominantnima etničnima skupinama preko sistema delitve oblasti v očeh praktično vseh predstavljala velik uspeh, pa politični sistem ni uspel zagotoviti popolne zaščite interesov drugih manjšinskih skupin – žensk, migrantov, rasnih manjšin in ne nazadnje LGBT manjšine.

V pričajoči nalogi želimo preko pregleda relevantne literature in intervjujev raziskati, kakšne posledice je razdeljenost družbe pustila na posameznike ene izmed tistih manjšinskih skupin, katerih identitete segajo preko obstoječe etnične delitve na protestante in katolike – severnoirsko LGBT manjšino. Da bi lahko ponudili kar se da adekvatno analizo severnoirske družbe, sem približno tri mesece (od 22. februarja do 1. junija 2017) preživela v prestolnici Belfast, ki je bila v preteklosti ena izmed glavnih žarišč spopadov in nasilja ter hkrati postaja prizorišče cvetočega LGBT gibanja. Preko pregleda obstoječe literature je bila severnoirska družba obravnavana iz treh različnih vidikov. Najprej je analizirana etnična delitev družbe, sledi pregled severnoirskega sistema delitve politične oblasti in v zadnjem razdelku pregleda literature še mesto LGBT skupnosti znotraj razdeljene družbe. Pregled literature služi kot

okvir za drugi in tretji del magistrske naloge, ki sta namenjena bolj podrobnemu raziskovanju položaja LGBT skupnosti na Severnem Irskem. Drugi del postreže s pregledom zgodovinskega in trenutnega pravnega ozadja LGBT pravic na tem območju ter predstavijo aktualno delujočih LGBT organizacij ter storitev, ki jih le-te ponujajo. Tretji, empirični del, temelji na interpretaciji intervjujev z 11-imi LGBT osebami iz različnih etničnih in družbenih ozadij Severne Irske. Celotno besedilo je strukturirano okoli treh raziskovalnih vprašanj, ki se navezujejo na razdeljenost družbe, delitev politične oblasti in delovanje LGBT organizacij. Analiza obstoječe literature in interpretacija intervjujev sta nam pomagali pojasniti, kakšen je vpliv severnoirske razdeljene družbe na vsakdanje življenje LGBT oseb, kako nanje vpliva sistem delitve politične oblasti in ne nazadnje tudi, koliko pomoči lahko LGBT osebe na Severnem Irskem prejmejo od lokalnih in državnih LGBT organizacij.

1 ŠIRŠI DRUŽBENI KONTEKST

1.1 GLAVNI AKTERJI RAZDELJENE DRUŽBE SEVERNE IRSKE

“When I told the people of Northern Ireland that I was an atheist, a woman in the audience stood up and said, 'Yes, but is it the God of the Catholics or the God of the Protestants in whom you don't believe?’”

Quentin Crisp

Marc Mulholland svojo razpravo o političnem ozadju Severne Irske začneja z mislijo, ki je skupna praktično vsem besedilom o življenju na tem delu britanskega otočja – »ljudje se ne uspejo strinjati o svoji skupni identiteti« (Mulholland 2003). Čeprav so si med seboj po številnih karakteristikah kot so jezik, zunanji izgled in širša kultura izjemno podobni, pa vztrajajo pri poudarjanju tistega, kar jih loči. Visoka stopnja polarizacije prebivalstva je na Severnem Irskem družbena realnost, saj celotna novejša zgodovina Severne Irske »temelji na občutku različnosti in drugačnosti njenih dveh glavnih skupnosti« (Hamilton in drugi 2008, 10).

Pri raziskovanju širšega družbenega konteksta se Severna Irka izkaže za izrazito zanimiv primer. Za najlažje in najhitrejše razumevanje lahko poenostavimo, da gre v osnovi za konflikt med dvema skupinama. Največji delež, okrog 60% prebivalstva predstavljajo lojalisti oz. unionisti¹, ki se označujejo za Britance in želijo ostati del Združenega Kraljestva Velike Britanije in Severne Irske. Večino unionistov predstavljajo protestanti, čeprav obstajajo tudi redki katoliški unionisti. Drugo skupino (okrog 40% prebivalstva) predstavljajo republikanci², katerih število narašča, ki sebe vidijo kot Irce in želijo vzpostaviti združeno Irsko (U. Niens in drugi 2013, 3). Obstaja tudi precej manjša, tretja skupina (gre za le nekaj odstotkov prebivalstva

¹ Izraz 'unionist' se največkrat uporablja za opis podpornikov Unije (med Veliko Britanijo in Severno Irsko), ki nasprotujejo nasilnim pristopom in pri svojem zagovorništvu Unije uporabljajo zgolj ustavna sredstva. Na drugi strani pa se izraz 'lojalist' nanaša na unioniste, ki uporabljajo ali vsaj zagovarjajo uporabo bolj militantnih sredstev ali nasilja za obrambo Unije. Lojalisti večinoma prihajajo iz delavskega razreda (Dixon 2008, 13).

² Z izrazom 'nacionalist' največkrat opisujemo posameznike, ki se zavzemajo za združeno Irsko, vendar nasprotujejo uporabi nasilja za doseg tega cilja, medtem ko so t.i. 'republikanci' v svojih političnih nazorih povsem enaki nacionalistom, z razliko v tem, da so pripravljeni uporabiti tudi nasilna sredstva. Vsi republikanci so tako nacionalisti, vendar niso vsi nacionalisti tudi republikanci. (Dixon 2008, 7).

Severne Irske), ki nasprotuje dominantni delitvi na protestante in katolike ter sebe vidi kot 'zmerno' sredino med unionistično in republikansko skupnostjo (Dixon 2008, 2).

Zgodovino Severne Irske v velikem delu zaznamuje oster in pogosto nasilen konflikt med ekonomsko in politično privilegirano protestantsko večino in katoliško manjšino (Schiaparelli in drugi 2015, 54). Vprašanje o obsegu diskriminacije nad katoliško manjšino ima še vedno močan političen naboj (Dixon 2008, 66). Ni dvoma, da je vsaj v obdobju med letoma 1922 in 1972 (t.i. 'Stormont Era') prihajalo do vidne diskriminacije na različnih področjih, študije pa se razlikujejo po temu, kako velik obseg naj bi ta diskriminacija dejansko zajemala. Vsekakor se je pojavljala na področju volilnih praks, saj je na določenih območjih prihajalo do volilne geometrije - torej »vplivanj(a) na volilne rezultate z oblikovanjem volilnih enot in okrajev« (Ribičič 1992, 759). Leta 1922 je na Severnem Irskem namreč prišlo do odprave načela sorazmerne zastopanosti, kar je pogosto privedlo do zmage unionistov v sicer večinsko katoliških okrožjih. Dixon velik vidik diskriminacije vidi tudi v zaposlovanju v javnem sektorju, ki je katolikom pogosto preprečevalo doseganje višjih funkcij v javnih službah. Do podobne situacije je prihajalo tudi v zasebnem sektorju, ki je bil večinoma v lasti protestantov. Druge vidike vidi še v nesorazmerni zastopanosti katolikov v policiji, diskriminaciji pri dostopu do javnih stanovanj in regionalni politiki, ki kaže na to, da so bila državna sredstva nesorazmerno vlagana v razvoj protestantskega vzhoda države in ne katoliškega zahoda (Dixon 2008, 67). Vse to je močno prispevalo k brezposelnosti znotraj katoliške skupnosti (Holloway 2005, 16). Tako so kmalu po ustanovitvi Severne Irske (1921) katoliki postali marginalizirana in zatirana manjšina v državi, ki po njihovem mnenju sploh ne bi smela obstajati (Ruane in Todd 1991, 35). Interesi obeh skupin so si globoko nasprotovali. Silovito represivni Zakon o posebnih pooblastilih (ang. *Special Powers Act*) iz leta 1922 je policiji omogočal izvajanje preiskav brez sodnih nalogov, aretacij na podlagi suma in pridržanja za nedoločen čas brez sojenja (Holloway 2005, 16). Vsa ta pooblastila so pretežno protestantske policijske enote izkoriščale v škodo katoliškega dela prebivalstva.

Pri razumevanju konflikta na Severnem Irskem se je potrebno izogniti posploševanju, saj gre za cel spekter med seboj prepletenih razlogov, ki segajo precej globlje od na videz verskega spora med prebivalstvom. Čeprav se za opis obeh skupin največkrat uporabljata izraza 'protestanti' in 'katoliki' pa razloge za konflikt v zanemarljivi meri v resnici pripisujejo religiji oz. religijskim dogmam (Dixon 2008, 2). Pravzaprav zgolj peščica socioloških razlag jedro konflikta vidi v religiji (Clayton 1998, 1). Izraza 'protestant' in 'katolik' se v večini primerov nanašata na politično orientacijo in se uporabljata za opis oseb, ki so unionisti na eni ali

republikanci na drugi strani (Dixon 2008, 2). Na drugi strani Smith trdi, da oznaki 'protestant' in 'katolik' pogosto nakazujeta razlike v kulturi in tradicijah obeh skupin, torej se na videz religijski označevalec v smislu situacije na Severnem Irskem po Smithu bolj nanaša na etnično ozadje kot na samo religijo (Smith 1999). Smith opozarja na še en vidik konflikta, in sicer družbeno diferenciacijo, ki je danes vidna predvsem v neenakem dostopu do zaposlitve in na trgu dela nasploh. Mnogi namreč verjamejo, da bi se ostali vidiki konflikta precej omilili, če bi se izenačila ekonomska neenakost med privilegirano protestantsko večino in katoliško manjšino (Smith 1999).

Todd skozi zgodovino Severne Irske razčleni tri glavne razloge, ki naj bi predstavljali temeljne izvore konflikta. Korenine političnega konflikta in nasilja med obema skupinama, ki je zaznamovalo 20. stoletje segajo vsaj v 17. stoletje (Hamilton in drugi 2008, 10). V tem obdobju so angleški in škotski protestanti kolonizirali velik del današnje Severne Irske (proces, ki je pogosto imenovan plantacija, ang. *plantation*). To obdobje je ustvarilo stanje, ki precej spominja na kolonialne konflikte med avtohtonim prebivalstvom in zunanjimi naseljenci (Todd 2009, 3). Hkrati je pomembno vlogo pri ustvarjanju in ohranjanju diferenciacije med skupnostmi igrala tudi religija. Ne moremo pa tudi mimo izjemno pomembnega vpliva britanske vlade, ki je že v tem času »cementirala odnose moči in neenakosti, ter zagotovila kulturne in ekonomske vire, ki so jih naseljenci uporabljali za povečanje svoje moči« (Todd 2009, 3).

Drugo pomembno obdobje je nacionalistična mobilizacija 19. in oblikovanje nacionalnih držav 20. stoletja. Preko procesa demokratizacije se je položaj katolikov znotraj Irske počasi, a vztrajno izboljšal, prav tako pa so se s procesom kontra-mobilizacije oblikovali tako irski republikanci kot tudi lojalisti (Todd 2009, 5). Medtem, ko je južni del Irske ostal večinoma katoliški in leta 1922 tudi pridobil samostojnost in odcepitev od Združenega kraljestva, je delitev Irske (kot otoka) prinesla dolgotrajni razkol na Severnem Irskem (Coakley 2004, 9). Tudi Edwards (2011, 7) korenine severnoirskega konflikta moderne dobe vidi prav v delitvi Irske.

Tretje pomembno obdobje Todd uvršča med letnicama 1969 in 1972, ko je konflikt postal bolj dinamičen, podrobneje predstavljen v spodnjem odstavku.

Vrhunec konflikta med obema skupinama predstavlja obdobje med letoma 1968 in 1998, pogosto imenovano kar »težave« (ang. *The Troubles*), ki je zahtevalo okrog 3700 smrtnih žrtev (Breen-Smyth 2013, 1), približno polovico (1701) od tega civilistov (Hughes 2011, 3) in se tik

pred pragom novega tisočletja končalo s podpisom Sporazuma iz Belfasta (Holloway 2005, 22). Obdobje so zaznamovali izbruhi nasilja in proti nasilja med lojalističnimi/protestantskimi in republikanskimi/katoliškimi paravojaškimi organizacijami, kar je privedlo do namestitve britanske vojske na ulice Severne Irske. Ker je obdobje težav prav gotovo najpomembnejši del moderne zgodovine Severne Irske in so njegove rane v družbi vidne še danes, je v nadaljevanju predstavljeno nekoliko bolj podrobno.

Že od same ustanovitve Severne Irske se njeni prebivalci niso strinjali glede svoje nacionalne pripadnosti, kar je po desetletjih protestantske dominacije, ki se je odražala v državnih zakonih in institucijah privedlo do silovitih frustracij znotraj katoliške skupnosti. Gospodarski razvoj Severne Irske je bil zgodovinsko močno odvisen od ladjedelniške industrije, inženirstva in tekstilne industrije, pri tem pa so bile vse panoge v večinski lasti protestantov (Racioppi in O'Sullivan See 2001, 96). Severna Irska je bila ustanovljena z namenom ohranjanja političnega interesa protestantov, medtem ko so bili katoliki podvrženi sistematični diskriminaciji, kar je med obema skupinama povzročalo napetosti in nasilje (Schiaparelli in drugi 2015, 54). V letih 1968 in 1969 je naraslo število katoliških protestov za državljanske pravice, s tem pa so se začeli tudi prvi spopadi s policijo. Kot odgovor na naraščajočo nezadovoljstvo je takratni predsednik vlade Terence O'Neill predlagal vrsto sprememb, vključno z uvedbo funkcije varuha človekovih pravic in razveljavitvijo zloglasnega Zakona o posebnih pooblastilih. Medtem so nemiri že ušli izpod nadzora, njegove reforme za republikance niso bile dovolj, za unioniste pa so šle predaleč (Holloway 2005, 17). Poleg katoliških protestov so se tako začeli pojavljati še proti-protesti lojalistične skupnosti, vlada Severne Irske pa ni bila več zmožna zadržati napetosti. Tako je bila leta 1969 primorana intervenirati britanska vojska, ki je ustvarila mir, vendar zgolj začasno (Wichert 1999, 120). V začetku leta 1970 je tako iz protestov in nemirov zrasla najdlje trajajoča vojna – po vseh značilnostih razen v imenu - v zgodovini britanske vojske (Sanders in Wood 2012, 7). Kljub začetni mirovniški vlogi britanskih oboroženih sil, so se le-te kmalu znašle v »začaranem krogu, ki je mučil ulice Severne Irske«, kar je privedlo do 770 smrtnih žrtev v vrstah britanske vojske med letoma 1971 in 1997 (Edwards 2011, 9). Na drugi strani si različne interpretacije vloge, ki jo je britanska vojska igrala v severnoirskem sporu izjemno nasprotujejo. Prevladujoče mnenje ostaja, da je nasilen pristop britanskih varnostnih sil do katoliških skupin protestnikov med letoma 1969 in 1972 izrazilo poslabšal situacijo in zgolj podžgal dejanja Irske republikanske armade (IRA) (Hughes 2011, 2). Eden izmed najbolj zloglasnih dogodkov iz obdobja težav je t.i. Krvava nedelja (ang. *Bloody Sunday*) iz leta 1972, ko je britanska vojska med protestom za državljanske pravice v mestu v mestu

Derry/Londonderry do smrti ustrelila 13 katoliških protestnikov (Conway 2003, 3), večinoma najstnikov. Dogodek je med katoliki izzval »skoraj popolni padec nasprotovanju politično motiviranemu nasilju« in vodil v množične pridružitve IRI (Mulholland 2003, 79). Več desetletij trajajoči oboroženi spopadi so med drugim privedli do suspendiranja vlade Severne Irske leta 1972 in neposredne oblasti britanske vlade nad severnoirskim teritorijem (Knox 1998, 152). Poleg smrtnih žrtev je nasilje povzročilo ogromno gospodarsko škodo tako na Severnem Irskem kot tudi v Veliki Britaniji, kjer so eksplozije IRE v Londonu in Manchesteru povzročile več milijard funtov vredno škodo. V celotnem obdobju je na Severnem Irskem eksplodiralo približno 10.000 bomb (Hughes 2011, 4). Šele v zgodnjih 90. letih so se začela obširna mirovna pogajanja med političnimi strankami ter britansko in irsko vlado. Glavno vprašanje v ozadju vseh pogajanj je bilo poleg ustvarjanja nove politične ureditve predvsem razorožitev IRE. Po številnih neuspešnih poskusih je bil mir dosežen leta 1998 s podpisom Sporazuma v Belfastu. Čeprav so unionisti in republikanci leta 1998 dosegli politični sporazum, se je nasilje na ulicah nadaljevalo vse do razgradnje orožja IRE leta 2005. Institucije deljene oblasti so bile po sporazumu med glavnima političnima strankama (Demokratsko unionistično stranko – DUP in republiškim Sinn Féin) ustanovljene leta 2007 (Edwards 2011, 10).

Kljub temu je družba Severne Irske še vedno razdeljena, kar se odraža v segregiranem izobraževalnem sistemu (Schiaparelli 2015, 43), ostremu nasprotovanju mešanim porokam (Lloyd in Robinson 2008, 1), stanovanjski segregaciji (Equality Commission for Northern Ireland 2016, 1) in drugih deljenih vidikih vsakdanjega življenja kot so ločena športna društva in segregiranju na področju zaposlovanja v prid protestantom. Zgolj 6,5% osnovnošolcev obiskuje mešane šole, kulturni dogodki pa so v veliki meri še vedno tesno povezani s skupnostnimi identitetami (Nolan 2012, 178). Zaradi napetosti med skupnostma segregacija narašča po številu t.i. mirovnih zidov (ang. *peace walls*), ki obe skupnosti tudi fizično ločujejo (na Severnem Irskem je danes 109 mirovnih zidov, ki stojijo predvsem v soteskah delavskega razreda na obrobju velikih mest in tam ločujejo protestantske in katoliške predele) (Belfast Telegraph 2016). Nenehni protesti glede (ne)uporabe zastav in političnih simbolov ter nedavna aretacija vodje največje katoliške stranke Sinn Féin v povezavi z umorom nekdanjega člana IRE (Archick 2017, 8) nakazujejo, da je trenutna družbeno-politična situacija na Severnem Irskem še vedno nemirna.

Polarnost družbe, predstavljena skozi turbulentno zgodovino otoka se odraža tudi v politični ureditvi Severne Irske, obravnavani v naslednjem poglavju.

1.2 DELITEV OBLASTI IN KONSOCIATIVNI POLITIČNI SISTEM SEVERNE IRSKE

Izraz delitev oblasti (ang. *power sharing*) se navezuje na širok spekter političnih ureditev. V najbolj osnovnem smislu se uporablja za opis »političnih ureditev, ki poskušajo vzpostaviti skupno vladanje med skupinami« (Bell 2015, 7). Glaven motiv za vpeljavo delitve oblasti je vzpostavitev stanja v katerem »dve ali več etničnih skupin skupno vladajo in sprejemajo odločitve s soglasjem« (Zuhair 2008, 50). Z drugimi besedami naj bi delitev oblasti preprečevala, da »vlada postane tiranija večine« preko vzpostavljanja institucij, ki zagotavljajo, da nobena skupina ne izrablja moči države za ogrožanje interesa drugih (Hartzell in Hoddie 2015, 39). Tovrstna ureditev v družbi pusti globoke in dolgotrajne učinke, saj »zagotavlja dostop do političnega, vojaškega, gospodarskega in/ali teritorialnega nadzora dvema ali več skupinam«, ki so ta dostop druga drugi pred tem izpodbijale z uporabo vojaških sil (Sriram 2013, 275). Po raziskavah nekaterih avtorjev naj bi delitev oblasti zagotavljala dolgotrajnejše mirovne ureditve v primerjavi s postkonfliktnimi družbami brez načela delitve oblasti, in sicer zaradi naslednjih razlogov. Delitev oblasti naj bi zmanjšala občutek strahu med nekdanjimi pripadniki skupin v konfliktu, s tem ko zagotavlja, da ne prihaja do enostranskega nadzorovanja vlade ali varnostnih sil s strani ene izmed skupin (Reid 2015, 5). Delitev oblasti je v postkonfliktnih družbah kot je Severna Irska pogost način vzpostavljanja miru in je bila v zadnjem desetletju in pol predstavljena kot ideal reševanja konfliktov v etnično razdeljenih družbah (Byrne and McCulloch 2012, 565). Hkrati pa s seboj prinaša pomembne negativne implikacije na drugih področjih (Sriram 2013, 275). Salamey povzema (Salamey 2009, 85), da je eden izmed glavnih izzivov pri vzpostavljanju delitve oblasti doseganje ljudske večine (ang. *popular majority*) in hkratno ohranjanje kulturne avtonomije posameznih skupin. Poleg tega se naraščajoče število besedil ukvarja tudi s posledicami, ki jih deljena oblast pušča na druge manjšinske skupine kot so spolne in rasne manjšine, priseljence in vse tiste, ki svojo glavno identiteto vidijo izven etničnih skupin vključenih v postkonfliktne mirovne sporazume.

V nadaljevanju bodo predstavljene osnovne institucije in kratko zgodovinsko ozadje, ki določajo politiko delitve oblasti Severne Irske, nato pa bo fokus usmerjen v obravnavo negativnih posledic delitve oblasti.

Politiko Severne Irske v nasprotju z Združenim Kraljestvom določa enodomen sistem. Demokratično izvoljeno Skupščino Severne Irske (ang. *Northern Ireland Assembly*) predstavlja 108 članov, 6 iz vsake izmed 18ih volilnih enot Severne Irske (McMahon 2002, 30). Prve volitve skupščine so potekale v juniju 1998, najnovejše v marcu 2017. Volitve v skupščino določa sistem enega prenosljivega glasu (ang. *Single Transferable Vote*), ki je eden izmed

načinov uporabe proporcionalne zastopanosti in temelji na d'Hondtovi metodi (MaMahon 2002, 30).

Za razumevanje delovanja političnega sistema Severne Irske je ključno predstaviti Sporazum iz Belfasta (ang. *The Belfast Agreement* ali *Good Friday Agreement*), ki je bil oblikovan po multi-strankarskih pogajanjih in s strani prebivalstva Severne Irske potrjen na referendumu 25. junija 1998. Gre za historični dokument, ki je zajemal skoraj vse politične stranke in paravojaške skupine na Severnem Irskem, kot tudi vladi Združenega Kraljestva in Republike Irske (Schiaparelli in drugi 2015, 55). Gre za ključen dokument, s katerim je Severna Irska prestopila prag nove dobe po več desetletja trajajočih konfliktih med katoliki in protestanti, ki so prerasli v oborožen boj med policijo in paravojaškimi skupinami. Čeprav Sporazum iz Belfasta še ne predstavlja končnega odgovora na stoletja trajajoč razkol severnoirske družbe, pa je njegov prispevek k zagotavljanju »okvira za stalno transformacijo konflikta skozi mirovni politični proces« (Holloway 2005, 22) pomemben. Za delovanje skupščine je ključnega pomena prva določba Sporazuma iz Belfasta, ki obe strani (republikance in unioniste) štiti pred politično dominacijo ene izmed strani. Dokument v treh določbah odgovarja na tri glavne vidike odnosa med obema skupinama, ki so v preteklosti predstavljali glavni vir konflikta. Prva določba se nanaša na demokratične institucije Severne Irske in uvaja načelo delitve oblasti, na podlagi katere je morala vsaka odločitev skupščine prejeti večinsko podporo obeh strani³. Z uvedbo takšnega načina političnega soodločanja se je Sporazum želel »izogniti tradicionalni politiki večinskega glasu, ki je bila nesprejemljiva za republikansko manjšino« (Holloway 2005, 22). Hkrati pa prva določba unionistom zagotavlja, da nasprotujoči večini ne bo vsiljena združitev Severne Irske z južnim delom otoka.

Druga določba vzpostavlja Ministrski svet Sever/Jug (ang. *The North/South Ministerial Council*) in s tem usmerja ter določa okvir odnosov med Severno Irsko in Republiko Irsko (Democratic Progress Institute 2013, 10). Ključen pomen določbe je v zagotavljanju sodelovanja z Republiko Irsko in s tem tudi večji občutek varnosti republikanskega prebivalstva pred dominacijo unionistov.

Tretja določba vzpostavlja Britansko-irski svet in Britansko-irsko medvladno konferenco ter s tem zagotavlja priznavanje britanske identitete unionistov.

³ Na začetku svojega mandata mora vsak član Skupščine Severne Irske javno določiti ali se uvršča med nacionaliste ali unioniste. Član lahko med svojim mandatom enkrat spremeni svojo izbiro.

Nekateri avtorji načelo delitve oblasti na Severnem Irskem vidijo kot edino možnost preprečevanja politične dominacije lojalistične skupnosti. V času tradicionalnega večinskega sistema vlade med letoma 1921 in 1972 je bila namreč republikanska skupnost trajno izobčena z izvršne oblasti (Wolff 2003, 11). Institucionalizacija delitve oblasti je bila v mirovnem postopku za republikansko skupnost tako nujen pogoj za podpis kakršnegakoli sporazuma. Na drugi strani pa so lojalisti v zameno za njihovo zeleno luč institucionalizaciji delitve oblasti zahtevali varnostna jamstva – torej to, da glavni republikanski stranki IRA in Sinn Féin za uresničevanje svojih političnih strategij uporabljata izključno demokratična sredstva (Wolff 2003, 11). Poudarek na razgradnji vsega orožja je bil s strani lojalistov tako glavni predpogoj za delovanje institucij Severne Irske kakršne poznamo danes.

Podpis Sporazuma v Belfastu je pomembno postaviti tudi v širše družbeno dogajanje, saj so k podpisu le-tega pripomogli nekateri zunanji faktorji. Wilford (2001) jih razčleni na spremenjeno strateško okolje, vpliv primera dobre prakse Republike Južne Afrike, evropsko integracijo in norme človekovih pravic. V luči pričujočega besedila sta pomembni in zato spodaj predstavljeni predvsem zadnji dve.

- (a) Evropska integracija: čeprav sam dokument zgolj minimalno omenja kakršnokoli povezavo v Evropsko unijo, pa sta poznavanje in implementacija d'Hondtove metode posledica njegove uporabe v Evropskem parlamentu. Evropska dimenzija konflikta je na eni strani izzvala izjemno negativno relacijo unionistov, ki so nasprotovali kakršnemkoli zunanjem vplivu, v skrbeh, da bi le-ta privedel do združene Irske. Na drugi strani pa je v 90. letih evropska integracija igrala pomembno vlogo v preoblikovanju republikanskega razmišljanja stran od ideje o združeni Irski, ki bi bila povsem ločena, izolirana od zunanjih vplivov. Prav tako je evropska integracija simbolno in dejansko izbrisala mejo med obema deloma Irske ter ju tako združila v skupno politično entiteto.
- (b) norme človekovih pravic: zaveze k upoštevanju človekovih pravic predstavljajo pomemben in obširen del Sporazuma iz Belfasta. Večji mednarodni poudarek na upoštevanju pravic manjšin iz 90. let je pomembno doprinesel k zavedanju, da se lahko obe severnoirski skupnosti zaneseta na mednarodne konvencije na tem področju. Sporazum podrobno navaja naslednje: (1) pravico do svobodnega izražanja politične misli, (2) svobodo izražanja veroizpovedi, (3) pravico do demokratičnega doseganja nacionalnih in političnih interesov, (4) pravico do iskanja ustavnih sprememb z uporabo mirovnih in legitimnih sredstev, (5) pravico do proste izbire mesta bivanja, (6) pravico

do enakih možnosti v vseh družbenih in ekonomskih aktivnostih ne glede na razred, veroizpoved, invalidnost, spol ali etnično pripadnost, (7) pravico do svobode pred sektaškim nadlegovanjem in (8) pravico žensk do popolne in enake politične participacije (Wilford 2001, 245–261).

Predstavljen sporazum in njegove določbe potrjujejo, da je aktualni politični sistem Severne Irske konsociativni (ang. *consociationalism*). Teorijo konsociativne demokracije, ki danes predstavlja eno izmed najbolj vplivnih teorij primerjalne politologije je razvil nizozemski politolog Arend Lijphard. Konsociativna teorija predstavlja osrednji del v t.i. meta-konfliktu Severne Irske (torej intelektualnem konfliktu glede izvora konflikta in primernih sredstev za njegovo razreševanje) (McGarry in O'Leary 2006, 44). Lijphard, ki je koncept za opis političnega sistema Severne Irske uporabil kot prvi, je konsociativizem videl kot najprimernejšo obliko vladanja na tem območju, a hkrati ohranjal veliko mero pesimizma glede njegovih realnih možnosti (McGarry in O'Leary 2006, 44). O'Leary po Lijphardu povzame glavne kriterije tovrstnega političnega sistema in dodaja, da severnoirski mirovni sporazumi vsebujejo vse potrebne značilnosti:

- (i) medskupnostna delitev izvršne oblasti
- (ii) pravila sorazmernosti v vladnem in javnem sektorju
- (iii) samoupravljanje (ali avtonomija) skupnosti ter enakost v kulturnem življenju
- (iv) veto pravice manjšinam

(O'Leary 1998, 1).

Medskupnostna delitev izvršne oblasti se na Severnem Irskem odraža v tem, da so vse glavne politične stranke članice trajne vladne koalicije, kjer se odločitve sprejemajo soglasno. Za zagotovitev medskupnostnega sprejemanja odločitev sta na čelo vlade izvoljena tako prvi minister Severne Irske kot njegov namestnik (ang. *First Minister and Deputy First Minister*), ki predstavljata največji stranki obeh glavnih skupnosti in sta po svoji moči (kljub poimenovanju) popolnoma izenačena.

Pravila sorazmernosti se odražajo v volilnem sistemu za izvolitev članov Skupščine, ki je v uporabi ter še v vrsti drugih proporcionalnih predpisov na področju pravičnega in reprezentativnega zaposlovanja v javnem sektorju. Kot omenjeno v točki 1.1 je na tem področju še veliko prostora za izboljšavo, predvsem zaradi zapostavljenosti katoliške skupnosti.

Samoupravljanje ali avtonomija obeh skupnosti je razvidna v »izrecnem priznavanju političnih identitet lojalistov, republikancev in drugih ter tudi v odločitvi, da se obstoječe oblike enako financiranih katoliških in protestantskih šol ne spreminjajo« (Zuhair 2008, 53).

Za razumevanje pravic LGBT⁴ skupnosti, ki bodo obravnavane v nadaljevanju besedila je ključnega pomena tudi pravica veta.

Poleg omenjenega je po mnenju Zuhair Severna Irska pozicionirana v idealne pogoje za obstoj konsociativnih struktur, saj jo določajo: ostre linije med dvema glavnima skupinama, zunanja grožnja tako s strani Velike Britanije kot Republike Irske in ne nazadnje njena majhnost (Zuhair 2008, 54).

Eden izmed glavnih potencialnih problemov konsociativnega političnega sistema se skriva v premisi, da medskupinski konflikt potrebuje regulacijo, ne pa transformacijo (Taylor 2001, 37). Glavni poudarek je na »potrebi po priznavanju že obstoječih in trajajočih delitev«, s tem pa obstaja tudi »nasprotovanje ideji o integraciji« kot možnem načinu premestitve konflikta. Konsociativni argument sloni na predpostavki, da je v določenih situacijah (torej predvsem v primerih globoko deljenih družb z dolgo zgodovino medskupinskega nasilja) bolj realistično preprosto sprejeti obstoj med seboj ločenih skupin, kot pa jih poskušati dekonstruirati. Na tem mestu se lahko navežemo na esencialistični pristop multikulturalizma, ki še dodatno legitimira argumente zagovornikov konsociativizma. Po mnenju številnih kritikov »liberalni multikulturalizem vsebuje esencializiranje identitet in praks manjšinskih skupin« (Kymlicka 2014, 2) s tem, ko »pretirava z notranjo enotnostjo kultur, utrjuje razlike, ki so trenutno bolj fluidne, in ljudi iz različnih kultur predstavlja kot bolj eksotične in distinktne, kot so v resnici« (Phillips 2007, 4). Lahko bi dejali, da esencializem multikulturalizma na člane manjšin tako deluje kot orodje prisile in jih še bolj alienira od večinskega prebivalstva.

Oblikovanje konsociativnega političnega sistema (in s tem delitve oblasti) predstavlja enega izmed glavnih instrumentov razreševanja konfliktov med etnično razdeljenimi družbami. Nekatere njegove omejitve, ki v veliki meri sovpadajo z esencializmom multikulturalizma so bile že obravnavane, v nadaljevanju pa bodo predstavljene njegove negativne posledice na skupine, ki sodijo izven dominantnega etničnega okvira razreševanja konfliktov. Naraščajoče število besedil namreč opozarja na vpliv, ki ga delitev oblasti pušča na ostale družbene manjšine, ki ne sodijo v etnični okvir, torej na ženske, invalide, rasne, spolne, verske in druge manjšine. Severna Irska je v zadnjem desetletju doživela izredno hitro ekonomsko rast, prav

⁴ S kratico LGBT označujemo lezbijke, geje, biseksualce in transspolne osebe.

tako pa je izrazito narasla tudi raznolikost prebivalstva tako v urbanih centrih kot tudi na podeželju (Joseph Rowntree Foundation 2013), zato postaja obravnavanje severnoirske družbe preko etnonacionalnega konflikta danes vse bolj relevantno.

Številne študije (Bell in O'Rourke 2007; Hayes in McAllister 2013; Sriram 2013; Byrne in McCulloch 2015; Reid 2015) pričajo o negativnih posledicah delitve oblasti na ženske in poudarjajo, da konsociativni politični sistem ne odgovarja na vprašanja neenakosti spolov (Byrne in McCulloch 2015, 1). S tem, ko je implementacija delitve oblasti postala vedno bolj razširjena, se je povečalo tudi število znanstvenih besedil, ki raziskujejo njen vpliv s stališča neenakosti spolov – s tem pa je danes na voljo tudi »obširen vzorec empiričnih primerov, ki kažejo na to, da institucije delitve oblasti omejujejo vključenost žensk« (Byrne in McCulloch 2015, 1). Podobno poudarja tudi Hainsworth, ki v raziskavi o rasizmu na Severnem Irskem ugotavlja, da je severnoirsko nenehno ukvarjanje s tradicionalnimi politikami in skupnostnimi delitvami puščalo zelo malo prostora za 'druge' agende oz. agende Drugih (Hainsworth 1998, 34). V obdobju težav so člani etničnih manjšin neradi in redko prijavljali incidente rasnega nadlegovanja, saj so bile 'težave' videne kot glavna, prednostna skrb policije (Hainsworth 1998, 34). Hainsworth torej poudarja dva vidika, ki sta skupaj pripeljala do zapostavljenosti manjšinskih skupnosti na Severnem Irskem. Prvi je tradicionalna, sektaška politika, ki je pogosto zapostavljala kakršnikoli pomembno razpravo, kaj šele prioritizacijo težav etničnih manjšin. Na drugi strani pa (kot posledica tega) pripadniki etničnih manjšin tudi sami niso bili dovolj aktivni pri opozarjanju na svoje specifične identitete in probleme, s katerimi so se srečevali. Z mestom rasnih manjšin na Severnem Irskem se ukvarjata tudi Watson in McKnight, ki raziskujeta kitajsko manjšino – takrat največjo etnično manjšino na tem območju. Kljub njeni velikosti je bila vsaj do objave njunega besedila »kitajska manjšina na Severnem Irskem v veliki meri ignorirana«, čeprav je s pojavom kitajskih restavracij in take-awayev, kitajske holistične medicine in borilnih veščin kot je Tai Chi Chuan njena vloga postala bolj opazna tudi v očeh širše družbe (Watson in McKnight 1998, 150–151).

Za boljše razumevanje vpliva konsociativnih političnih sistemov na manjšine je smiselno opredeliti dva tipa delitve oblasti po Lijphartu: vnaprej določena (ang. *pre-determined*) in samodoločena (ang. *self-determined*). Vnaprej določena delitev oblasti sloni na rigidnem načelu zajamčenega zastopstva posameznih etničnih skupin (Nagle 2016, 6). Vladne koalicije se tako ustvarijo na osnovi vnaprej določenih etničnih skupin in se ne razvijajo v skladu s strankarskim sistemom (Gates in Strøm 2007, 3). Takšna oblika delitve oblasti je »neizogibno diskriminatorna proti tistim posameznikom ali skupinam, ki zavračajo predpostavko, da mora

biti družba organizirana na etnični osnovi« (Nagle 2016, 6). Lijphart zato predlaga bolj fleksibilno, samodoločno delitev oblasti, ki se izogiba uporabi strogo zajamčenih etničnih kvot in s tem ne domneva o moči ali nemoči etničnih ali drugih delitev (Lijphart 1998, 147). Njegovo klasifikacijo sta kasneje nadgradila McGarry in O'Leary, ki razlikujeta med korporativnimi in liberalnimi konsociacijami. Za korporativne konsociacije so značilne etnične kvote in volilni sezname glede na etnijo, saj tak sistem predvideva, da so »skupinske identitete fiksne, in da so skupine tako notranjo homogene kot zunanjo zamejene« (McGarry in O'Leary 2007, 675). Na drugi strani liberalne konsociacije omogočajo manj rigidnosti in dopuščajo več možnosti, da se bodo skupinske identitete skozi čas spreminjale. S tem zagotavljajo priložnost za ublažitev strogih etničnih delitev na dolgi rok in posameznikom ponujajo možnost, da sami izberejo svoje javne identitete (ang. *public identities*) (Nagle 2016, 6). Po pisanju Lijpharta, McGarryja in O'Learyja je opazen premik iz tradicionalnih korporativnih političnih konsociacij v njihovo bolj liberalno obliko. Delitev oblasti na Severnem Irskem spada med liberalne konsociacije⁵, njen glavni namen pa je uravnavanje nasprotujočih si ciljev samoodločanja med irskimi republikanci in britanskimi unionisti. Kljub temu pa dopušča mero fleksibilnosti, saj so skupine samodoločene in ne vnaprej določene. Volivci lahko namreč izberejo kateregakoli kandidata iz volilnega imenika, nobena etnonacionalna skupina nima rezerviranega števila sedežev ali političnih pozicij, prav tako pa je število sedežev posamezne stranke v skupščini odvisno zgolj od volilnih izidov (McGarry in O'Leary v Nagle 2016, 7).

1.3 UMESTITEV LGBT SKUPNOSTI V RAZDELJENO DRUŽBO SEVERNE IRSKE

Pregled literature in širšega družbenega okvirja je pokazal, da na Severnem Irskem prebivata dve večji konfliktni skupini, a hkrati tudi številne druge skupine (McDermott 2013, 84). Ena izmed njih je LGBT skupnost.

V tem razdelku želimo umestiti LGBT skupnost v širšo družbeno in politično situacijo na Severnem Irskem. Zanima nas predvsem neposreden vpliv delitve oblasti na pravice LGBT skupnosti. Ostra etnična delitev družb s seboj prinaša pomembne posledice na družbeno življenje nasploh saj se »praktično vsi politični in družbeni problemi nazadnje prilagodijo glede na dominantno etnonacionalno razdelitev« (Nagle 2016, 3). Prav spol je mnogokrat v samem jedru etnonacionalizma.

⁵ Tonge opozarja, da je korporativni konsociativizem še vedno viden v določenih vidikih (Tonge 2010, 4).

V času oblikovanja Sporazuma v Belfastu so bili določeni tudi nekateri ukrepi za zaščito tistih posameznikov, katerih identitete spadajo izven dominantne etnonacionalne delitve na Severnem Irskem. Člen Sporazuma, ki se nanaša na človekove pravice določa, da javni organi »spodbujajo enakopravnost možnosti v povezavi z religijo in političnim mnenjem; spolom; raso; invalidnostjo; starostjo; zakonskim stanom; vzdrževanimi osebami; in spolno orientacijo« (Northern Ireland Office 1998, 20). Tako so pod nadzorom severnoirske Komisije za enakost (ang. *Equality Commission for Northern Ireland*) vsi javni organi »ne zgolj zakonsko zavezani k spodbujanju dobrih praks in upoštevanju vseh manjšinskih skupin na Severnem Irskem, vključno s spolnimi manjšinami, temveč tudi k vključevanju teh skupin v posvetovalne postopke« (Nagle 2016, 7). Kot dodaja Nagle, so skupine spolnih manjšin na Severnem Irskem danes tudi uradno priznane kot zainteresirana stran v družbenih in političnih iniciativah. Ščiti jih tudi vrsta zakonov, predstavljenih v poglavju 2.1.

Eno izmed najbolj očitnih stičišč pravic LGBT skupnosti na eni strani in zaščite etničnih skupin Severne Irske na drugi strani je v preteklosti predstavljala veto pravica, oz. t.i. »peticija zaskrbljenosti« (ang. *petition of concern*). Slednjo je Demokratična lojalistična stranka (DUP), ki je skozi zgodovino predstavljala glavnega političnega akterja lojalistične skupnosti uporabljala za blokiranje legalizacije poroke istospolnih partnerjev na Severnem Irskem, ki tako ostaja edini del Združenega Kraljestva, kjer poroka istospolnih partnerjev ni mogoča. Zakon prav tako ne priznava istospolnih porok, ki so bile izvedene v tujini. Od leta 2013 je republiška Sinn Féin trikrat vložila predlog za legalizacijo poroke istospolnih partnerjev, predlog pa je bil vsakič zavržen z uporabo veto pravice, ki jo je v obliki omenjene peticije zaskrbljenosti uveljavljala DUP (Nagle 2016, 11). Poroka istospolnih partnerjev je na Severnem Irskem eno izmed cepitvenih mest, frakcij med etnonacionalno skupino katolikov, ki pozivajo k enakopravnosti in protestanti, ki jim v tem ostro nasprotujejo. Podoben trk interesov je ob koncu leta 2014 predstavljal predlog DUP o spremembi Zakona o svobodi vesti, ki bi severnoirskim podjetjem dopuščal pravico, da na podlagi svojih verskih prepričanj zavrnejo opravljanje storitev gejem in lezbijkam (Nagle 2016, 11). Predlog je bil oblikovan kot reakcija na incident iz julija 2014, ko je katoliška slaščičarna Ashers iz Belfasta zavrnila naročilo torte z napisom »podpirajte istospolno poroko«. Vodstvo slaščičarne je namreč sporočilo, da je napis v nasprotju z njihovim verskim prepričanjem (BBC 2014). Dogodek je privabil veliko pozornost medijev in se končal na sodišču, ki je odločilo v prid naročniku in slaščičarno obsodilo diskriminacije na podlagi spolne usmerjenosti. Tudi predlog DUP je bil zavržen po ostrem nasprotovanju Sinn Féin, kjer so izrazili, da bi v primeru glasovanja v skupščini uporabili veto

pravico. Slednja je bila skozi novejšo zgodovino Severne Irske torej uporabljena tako v prid LGBT skupnosti kot tudi (nekajkrat) nasprotno. Volilni izidi najnovejših volitev marca 2017 so s seboj prinesli pomembne spremembe glede uporabe pravice veta, saj je DUP izgubila 10 sedežev v skupščini. Čeprav še vedno predstavlja največjo stranko, pa nima več možnosti do pravice veta, saj je število njenih sedežev padlo pod 30, ki jih mora stranka dosegati za možnost do veta. To bi lahko prineslo pomembne spremembe ne zgolj na področju poroke istospolnih partnerjev, temveč tudi drugih, kot je pravica do splava.

Kontrastni položaj dveh glavnih političnih strank glede pravic LGBT skupnosti lahko umestimo v širšo politično agendo obeh skupin. Vodilna stranka irskih republikancev Sinn Féin zastopništvo LGBT enakopravnosti združuje s svojim širšim programom za enakopravnost. Poudarjajo, da republikanci na podlagi svojih lastnih izkušenj dobro vedo, kaj pomeni biti drugorazredni državljan in da so njihovi politični programi skovani kot »rezultat desetletij uporov proti marginalizaciji in diskriminaciji« (Sinn Féin 2013). Iskanje kratice 'LGBT' na uradni spletni strani Sinn Féin postreže s 128-timi rezultati, vključno z dokumentom iz leta 2014, ki predlaga 10 predlogov za izboljšanje pravnega položaja LGBT skupnosti. Na drugi strani je lojalistična DUP historično predstavljal nasprotni pol. Republiški program za enakopravnost je v očeh lojalistov zgolj »nacionalistična zarota, ki napada unionizem, kar je razvidno iz uveljavitve zakonodaje in ustanovitve komisij, ki omejujejo unionistične simbole in kulturo« (Nagle 2016, 10). Njihova spletna stran ob iskanju kratice 'LGBT' ne postreže z nobenim rezultatom. Leta 1977 je takratni vodja DUP Ian Paisley začel politično kampanjo 'Obranimmo Ulster pred sodomijo' (ang. *Save Ulster⁶ from Sodomy*), ki je neuspešno nasprotovala dekriminizaciji homoseksualnosti (Belfast Women's Collective 2002, 396).

Čeprav je iz zgornjega odstavka razvidno, da velik del anti-LGBT aktivizma prihaja s strani protestantske DUP in da je na Severnem Irskem prav protestantsko nasprotovanje LGBT enakopravnosti najglasnejše, pa se je le-to pojavilo tudi na katoliški strani. Predvsem se pojavlja v obliki »publikacij manjših desničarskih katoliških skupin« in manjših protestov (O'Leary 2009, 130–131).

Etnonacionalni vidik nasprotovanja LGBT enakopravnosti je razviden ne zgolj v kontrastu med glavnima unionističnima in republikanskima političnima strankama, temveč tudi med širšo populacijo, čeprav se je tu potrebno izogniti posploševanju. Najnovejše raziskave javnega

⁶ Ulster je skupaj z Leinster, Munster in Connacht ena izmed štirih zgodovinskih provinc Severne Irske (Marco Polo 2017, 23).

mnenja (objavljene decembra 2016) med prebivalci Severne Irske kažejo, da skoraj 70% vprašanih podpira legalizacijo poroke istospolnih partnerjev. Med republikanci je podpora okrog 92-odstotna, medtem ko jo med lojalisti podpira zgolj 37% (Belfast Telegraph 2016). Med mladimi (18–24 let) lojalisti je podpora veliko višja, in sicer 71-odstotna. Tudi druge raziskave, ki so jih v zadnjih letih opravili Belfast Telegraph, RTE, IPSOS MORI kažejo, da je podpora legalizaciji med splošno populacijo večinska in da le-ta skozi čas narašča (Love Equality 2016). Podporo LGBT enakopravnosti med širšim prebivalstvom torej ne smemo poenostaviti zgolj na etnonacionalno dimenzijo – videli smo namreč, da prihaja iz obeh strani in da doživlja veliko podporo tudi med določenim delom protestantskega prebivalstva.

Po pregledu literature lahko zaključimo, da je Severna Irska postkonfliktna družba, katero še danes močno zaznamuje razdeljenost, ki se odraža tudi v političnem sistemu. Slednji je konsociativni in temelji na delitvi oblasti med katoliki in protestanti. Hkrati pa je tudi družba v kateri raznolikost prebivalstva vedno bolj narašča. Znotraj nje se med naraščajoče raznolikim prebivalstvom pojavlja potreba po spremembah, na katere pa politična oblast ne zgolj ne odgovarja, temveč jih celo blokira.

Homofobija in nepopustljiv odnos DUP do kakršnihkoli sprememb na področju LGBT pravic se ne odraža v homofobiji njihovih volivcev, saj je protestov in drugih incidentov malo, prav tako pa so njihovi volivci sami veliko bolj odprti do vprašanj kot so poroka istospolnih partnerjev in vključevanje LGBT zgodovine v šolski kurikulum. Vse to kaže na dejstvo, da politična oblast Severne Irske nima nikakršnega stika z realnostjo in ne zastopa interesov širše družbe ali svojih volivcev. S svojim pristopom želi preoblikovati javno mnenje, a je pri tem v veliki meri neuspešna.

2 LGBT SKUPNOST NA SEVERNEM IRSKEM

V poglavju 1 je bil obravnavan širši družbeni okvir Severne Irske, vključno z razdeljenostjo družbe, politično delitvijo oblasti in okoliščinami, ki vplivajo na položaj LGBT skupnosti znotraj nje. V nadaljevanju bo pozornost namenjena razumevanju položaja LGBT skupnosti. Obravnavala bom zgodovinsko in aktualno pravno ozadje LGBT pravic na Severnem Irskem, nato pa bodo v povezavi s tem predstavljene tudi glavne nevladne organizacije in druge (manjše) LGBT skupine.

2.1 KAJ POMENI BITI LGBT OSEBA V RAZDELJENI DRUŽBI SEVERNE IRSKE

- ***Pregled zgodovinskega in aktualnega pravnega ozadja LGBT pravic na SI***

Položaj LGBT oseb na Severnem Irskem je bil skozi zgodovino najbolj odvisen od vpliva britanske pravne ureditve, saj je bilo celotno irsko otočje stoletja del Britanskega imperija. Močen pečat britanske zakonodaje je v viktorijanski dobi pustila kriminalizacija homoseksualnosti, ki je ostala nespremenjena skoraj 150 let (Nagle 2016, 144). Čeprav je bila v Angliji in Welesu dekriminalizirana leta 1967, je na Severnem Irskem ostala kaznivo dejanje.

Začetek organiziranega LGBT gibanja na Severnem Irskem lahko uvrstimo v leto 1971, ko je bila ustanovljena Gay Liberation Society (Nagle 2016, 8). V naslednjih letih sta sledili še ustanovitvi dveh drugih organizacij; Campaign for Homosexual Law Reform (CHLR) in Northern Ireland's Gay Rights Association (NIGRA), ki sta zahtevali spremembo zakonodaje in s tem dekriminalizacijo homoseksualnosti (Nagle 2016, 8). Po širši mobilizaciji gibanj za dekriminalizacijo homoseksualnosti na tem območju je do slednje prišlo leta 1981, ko je Evropsko sodišče za človekove pravice odločilo, da kriminalizacija predstavlja zlorabo 8. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah. Kljub tej spremembi pa so spolne manjšine še vedno predstavljale »marginalizirano skupnost z malo priznavanja znotraj širših političnih razprav na Severnem Irskem« (Nagle 2016, 8).

Spremenjen družbeni kontekst Severne Irske v 90. letih so spremljale tudi pester spremembe na področju manjšinskih pravic. Začetek in razvoj mirovnega procesa v začetku 90. let sta tako za LGBT gibanje ustvarila širši kontekst znotraj katerega je lahko gibanje jasneje artikuliralo svojo agendo za manjšinske pravice (Nagle 2016, 9). Leto 1990 je tako zaznamovala prva parada ponosa na Severnem Irskem, ki od takrat v Belfastu poteka vsako leto (Stonewall UK 2016). V času mirovnih pogajanj se je LGBT gibanje pozicioniralo kot zastopnik miru in raznolikosti. Parada ponosa v Belfastu je leta 1995 za svoj glavni slogan izbrala 'Čas miru, čas ponosa' (ang. *Time for Peace, Time for Pride*), ob istem času pa je NIGRA za svojo glavno vizijo izbrala 'Združimo se v raznolikosti' (ang. *Let Us Unite in Diversity*) (Nagle 2016, 147).

Pravna ureditev, ki ureja LGBT enakopravnost je bila na Severnem Irskem v veliki meri »vsiljena od zunaj« (Richardson in Monro 2012, 156). Od 90. let so bile spremembe v prid zaščiti pravic LGBT oseb vpeljane kot del širših sprememb zakonodaje za zaščito pravic manjšin (Richardson in Monro 2012, 156) in ne specifično LGBT manjšin. Novo obdobje za LGBT osebe na Severnem Irskem je predstavljalo leto 1998, ki je prineslo 75. člen Zakona Severne Irske (ang. *Northern Ireland Act*). Slednji je vse javne organe zavezal k upoštevanju dveh zakonskih določb, za LGBT osebe pomembno predvsem prvo določbo o spodbujanju enakih možnosti (ang. *Equality of Opportunity*). V okviru slednje so vse javne avtoritete na

Severnem Irskem v svojem delu primorane spodbujati enake možnosti na podlagi devetih kategorij, med njimi tudi spolno orientacijo (Equality Commission 2010, 7). 75. člen je imel pomemben pozitiven vpliv, saj javnim organom zapoveduje tudi usposabljanje kadrov o LGBT osebah in njihovih pravicah. To je odražalo širše spremembe v družbi Severne Irske, v kateri so večje zakonske spremembe poskušale »spodbujati pluralistično in enakopravno družbo« (Richardson in Monro 2012, 155).

Drugo večjo spremembo zakonodaje je leta 2003 prinesla uvedba predpisa o enakosti pri zaposlovanju (ang. *The Employment Equality (Sexual Orientation) Regulations*). Z uvedbo slednjega je za delodajalce in druge pristojne organe diskriminacija na podlagi spolne orientacije na področju zaposlovanja, poklicnega usposabljanja, vključno z nadaljnjim in visokim izobraževanjem na Severnem Irskem sedaj protizakonita (Equality Commission 2004). Deset let kasneje, leta 2013, je sledila naslednja pomembna prelomnica za ne heteroseksualne pare na Severnem Irskem, ko je sodišče razsodilo, da lahko vsi neporočeni pari, vključno z istospolnimi partnerji ter tistimi v civilnih partnerstvih posvojijo otroke (BBC 2013). Jeseni 2016 je bila razveljavljena tudi prepoved doniranja krvi za homoseksualne moške, ki je izvirala iz 80. let prejšnjega stoletja. Tako kot v preostalih območjih Združenega Kraljestva lahko v primeru, da 12 mesecev niso imeli spolnih odnosov donirajo kri tudi homoseksualni moški (BBC 2016).

Na področju pravic transspolnih oseb je pomembna letnica 2004, ko je celotno Združeno Kraljestvo sprejelo Zakon o priznavanju spola. Na podlagi slednjega lahko osebe nad 18 let in v primeru kirurške spremembe sedaj tudi uradno spremenijo spol (Gender Recognition Act 2004).

V začetku leta 2016 je Ellen Murray kot prva transspolna oseba na Severnem Irskem (in Irskem nasploh) kandidirala za članico skupščine kot predstavnica Stranke zelenih (ang. *The Green Party*). Pet let pred tem so Jerry Buttiner, John Lyons in Dominic Hannigan kot prvi razkriti geji sedeli v irskem parlamentu Dáil (The Journal 2015).

V desetletju med letoma 2006 in 2016 je odstotek oseb, ki so zaradi svoje spolne identitete iskali profesionalno pomoč zrasel za 1600% (iz 13 oseb v letu 2006 na več kot 200 leta 2016). Murray to vidi kot posledico »spremenjenega družbenega odnosa« do transspolnih oseb, ki omogoča da se večji odstotek ljudi počuti varno, ko s profesionalnim osebjem spregovori o svoji spolni identiteti (Belfast Telegraph 2016).

Kljub spremembam zakonodaje in obstoju širšega družbenega gibanja, se LGTB osebe na Severnem Irskem še vedno soočajo z velikimi izzivi. Predvsem trans skupnost je v primerjavi s preostalim delom Združenega Kraljestva in ZDA manj organizirana in hkrati tudi žrtev največ nasilja. Poleg verbalnega in fizičnega nasilja, o katerem je poročala skoraj polovica vprašanih transspolnih oseb na Severnem Irskem, se le-ti srečujejo še z drugimi problemi, predvsem ko gre za zaposlovanje, dostop do zdravstvene oskrbe in premajhne ozaveščenosti javnih uslužbencev in splošne populacije o obstoju transspolnih oseb nasploh (Richardson in Monro 2012, 151). Več raziskav poroča, da je za transspolno populacijo Severne Irske velik problem tudi razkritje oz. outiranje pred drugimi (Richardson in Monro 2012, Hansson in Depret 2007).

2.2 LGBT SKUPINE IN ORGANIZACIJE

- *Predstavitev glavnih akterjev na področju LGBT skupnosti na SI*

V tem razdelku želimo predstaviti glavne akterje na področju LGBT skupnosti na Severnem Irskem. S tem želimo ustvariti širok pregled organizacij in razbrati katere skupine ali organizacije so na voljo LGBT osebam v lokalni skupnosti.

Smotno je začeti z največjo organizacijo, ki na področju LGBT+ pravic na Severnem Irskem deluje od leta 1994 – *The Rainbow Project*. Organizacija je bila oblikovana kot odziv prostovoljcev na razširjenost HIV med gejevsko populacijo Severne Irske. Danes je s 15-imi zaposlenimi in številnimi prostovoljci še vedno zavezana k preprečevanju HIV in spolno prenosljivih bolezni, vendar je svoje delovanje razširila še na številna druga področja. Tako med drugim ponuja pravno zastopstvo in svetovanje, program brezplačnih storitev svetovanja in preprečuje družbeno izolacijo LGBT oseb s programom spoprijateljevanja (ang. *The Befriending programme*), organizacijo filmskih večerov in skupinskih ogledov muzejev (Rainbow Project 2017). Poleg tega organizira tudi številne kampanje in demonstracije. Druga največja in hkrati ena izmed najstarejših organizacij za LGBT skupnost Severne Irske je *Cara-Friend*, ki deluje od leta 1974. V sodelovanju z mediji, cerkvami, vladnimi oddelki in politikami zastopajo interese LGBT skupnosti. Posebej se ukvarjajo tudi z organizacijo dogodkov za mlade LGBT osebe med 12 in 25 let in se osredotočajo tudi na območja izven dveh največjih mest (Belfast in Derry) z organizacijo rednih dogodkov v mestih Armagh, Ballymena, Cookstown in Lisburn, ki potekajo na vsak drugi teden. Njihova spletna stran ponuja možnost neposrednega klepeta s prostovoljci, prav tako pa so za svetovanje in pogovor v stiski na voljo tudi na brezplačni telefonski številki. Drugi projekti, ki jih organizira *Cara-Friend* so še projekt družinskih vezi (ang. *Family Ties Project*), ki ponuja praktične nasvete, svetovanje in podporo

staršem LGBT otrok, projekt za podporo mladim LGBT osebam, družinam in strokovnjakom glede razkritja (ang. *coming out*). *Cara-Friend* je s pomočjo bogate finančne podpore Mestne občine Belfast razširila tudi svojo pomoč na področju izobraževanja in usposabljanja o LGBT problematikah tudi s sodelovanjem z drugimi organizacijami po vsej državi (Cara-Friend 2017). Po celotnem območju Severne Irske deluje tudi *Nipsa LGBT+*, ki se ukvarja z zastopništvom LGBT oseb na področju zaposlovanja. Njihova vizija je izboljšanje položaja LGBT oseb in njihovih pravic na delovnih mestih in s tem tudi v celotni družbi. *Nipsa* deluje v sodelovanju s sindikati in organizira usposabljanja ter komiteje na področju LGBT politik in problematik (Nipsa 2017). Na področju zagotavljanja pravic LGBT osebam v zaposlitvi deluje tudi *Unison LGBT*, sindikat za LGBT osebe v zdravstvu, socialnem varstvu, izobraževanju in skupnostnem ter prostovoljnem sektorju. Njihova misija je ustvarjanje podporne mreže za LGBT posameznike, ki so žrtve diskriminacije na delovnem mestu, posebna srečanja pa organizirajo tudi za temnopolte in invalidne LGBT osebe (Unison LGBT 2017). Člani sindikata prejemajo redne novice preko e-pošte, državno LGBT revijo in informacije o družbenih ter političnih dogodkih. Na celotnem območju Združenega kraljestva, vključno s Severno Irsko deluje tudi *Gay Police Association*, ki se od leta 1990 ukvarja z zastopanjem interesov neheteroseksualnega policijskega osebja. Z rednimi srečanji in nudenjem podpore, teambuildinga in drugih družabnih srečanj skozi celotno leto zagotavljajo podporo vsem gejem, lezbijkam in biseksualcem_kam, ki so tudi člani_ce policije (LGBT Northern Ireland 2017). Na področju zagotavljanja varnega prostora podpore vsem LGBT osebam zaposlenih v zdravstvu in socialnem varstvu ter rednim LGBT študentom, ki opravljajo prakse v vseh zdravstvenih institutih, deluje *LGBT Staff Forum*. S finančno podporo severnoirske Agencije za javno zdravstvo organizirajo družabne aktivnosti in člane obveščajo o vseh raziskavah, konferencah in drugih novicah na področju LGBT skupnosti ter organizirajo srečanja in druge dogodke za izboljšanje prepoznavnosti LGBT tematik in preprečevanje homofobije na delovnih mestih (LGBT Northern Ireland 2017). S podporo lezbijkam in biseksualkam na območju Severne Irske se ukvarja *Here NI*, ki deluje od leta 1999. Med njihove glavne naloge spadajo zagotavljanje informacij (preko publikacij, spleta in drugega materiala iz njihove knjižnice), oblikovanje podpornih mrež v ruralnih predelih in vaseh, lobiranje in ponujanje skupnostnega prostora za srečanja in dogodke (Here NI 2017). V Belfastu deluje tudi organizacija *Faith And Pride*, ki preko organiziranja družbenih večerov nudi pomoč vsem homoseksualnim kristjanom. Z organizacijo s krščanstvom povezanih dogodkov sodelujejo tudi na vsakoletnem dogodku Belfast Pride. S podporo LGBT osebam, ki so hkrati tudi člani_ce katere izmed krščanskih cerkev na (Severnem) Irskem se ukvarja *Changing Attitude Ireland* oz. C.A.I. Njihovi cilji so

popolno sprejemanje LGBT oseb v (severno)irskih cerkvah, izvajanje istospolnih porok z avtorizirano liturgijo in enakost možnosti LGBT oseb vključno v povezavi z duhovništvom (LGBT Northern Ireland 2017).

Zaenkrat so bile omenjene organizacije in skupine prostovoljcev za pomoč LGBT osebam v stiski in druge storitve v povezavi s svetovanjem, izboljšanjem položaja in zagovorništvo pravic LGBT osebam. Smiselno pa je usmeriti pozornost tudi na druge organizacije in dogodke, ki na drugačne načine raziskuje in praznujejo LGBT osebe na Severnem Irskem. Ena izmed njih je dobrodelna organizacija *Outburst*, ki vsako leto v Belfastu organizira brezplačni javni umetniški festival posvečen LGBT umetnikom iz Severne Irske pa tudi od drugod. Javno financiran festival poteka v vseh glavnih umetniških centrih in ustanovah po Belfastu ter vključuje vse od razstav, gledaliških predstav in likovne umetnosti do stand-up komedij, filmov ter glasbe (Outburst 2017). Prav tako v prestolnici deluje tudi športna skupina *Out & About*, ki organizira pohode in vikend izlete za LGBT skupnost ter njihove prijatelje.

V Belfastu in okolici delujejo tudi nekatere organizacije, ki se ukvarjajo izključno z zagotavljanjem storitev transspolnim osebam. Ena izmed njih je *SAIL NI*, organizacija za podporo transspolnih oseb na Severnem Irskem in njihovih družin. Delujejo od leta 2008, ko so oblikovali skupino prostovoljcev, od leta 2012 pa so tudi uradno zabeleženi v severnoirski gospodarski zbornici kot podjetje za zagotavljanje interesov širše skupnosti (ang. *Community Interest Company*) (Sail NI 2017). Danes so v stiku z več kot 170 družinami na območju celotne države, to število pa iz leta v leto narašča. Njihovo glavno področje delovanja zajemajo oblikovanje skupin za vzajemno pomoč med družinami transspolnih oseb, individualna pomoč, usposabljanje in ustvarjanje politik delovanja, delujejo pa v sodelovanju s sedmimi drugimi LGBT+ organizacijami na Severnem Irskem. Med sodelujočimi je *Affirm NI*, registrirana dobrodelna organizacija za pomoč transspolnim, interseksualnim in ne-binarnim osebam in njihovim družinam na območju Severne Irske. Delujejo od jeseni 2014, poleg individualnega spletnega svetovanja pa ponujajo še skupine za vzajemno pomoč, ustvarjanje poučnih video materialov za upravne organe kot je severnoirska državna policija, organizacijo rednih konferenc, usposabljanj in delavnic (Affirm NI 2017). Podobne naloge opravlja tudi *Belfast Butterfly Club*, ki je ena izmed organizacij z najdaljšo zgodovino delovanja na področju pomoči transspolnim osebam, ustanovljena septembra 1991. Od leta 1993 deluje s statusom dobrodelne organizacije (Belfast Butterfly Club 2017). Prav tako v Belfastu (in Londonu) deluje organizacija *Gender Essence*, ki ponuja čustveno in terapevtsko pomoč za transspolne in druge cispolno nenormativne osebe. Njihova pomoč obsega tudi druge področja, ki so lahko

posledica spolne disforije, npr. anksioznost, depresija, družbena izolacija, problemi v družinskih in drugih odnosih, panični napadi, travma, samomorilnost in zloraba drog (Gender Essence 2017). Z nekoliko drugačno obliko pomoči se ukvarja *Focus: The Identity Trust*, ki deluje od leta 2011 in zagotavlja socialne, izobraževalne in rekreacijske aktivnosti za transspolne in interseksualne osebe na Severnem Irskem. Njihova vizija je »vzbujanje upanja z izboljšanjem kakovosti življenja vseh transspolnih in interseksualnih posameznikov in njihovih družin« (The Focus Trust 2017). Ena izmed mlajših organizacij, ki se je avgusta 2013 oblikovala na spletni platformi Tumblr, je danes ena izmed najbolj aktivnih organizacij na področju transspolnih vprašanj na Severnem Irskem in tako kot mnoge druge registrirana kot dobrodelna organizacija pod imenom *Gender Jam*. Gre za skupnost transspolnih posameznikov, katerih aktivnosti segajo od sproščenih mesečnih družabnih srečanj v Belfastu in Newryju do individualne pomoči na področju zdravstva, izobraževanja, pravnega priznanja in urgentne pomoči s stanovanjskimi težavami in z duševnim zdravjem. Sodelujejo tudi z lokalnimi šolami, zdravstvenimi, nevladnimi in drugimi dobrodelnimi organizacijami (Gender Jam 2017). V tesnem sodelovanju z *Gender Jam* deluje tudi *Non-Binary+ Northern Ireland* s sedežem v Belfastu. Gre za neformalno skupino za medsebojno pomoč, ki v sodelovanju z *Belfast Trans Resource Centre* zagotavlja varna mesta za transspolne osebe v severnoirski prestolnici. Drugi manjši projekti in skupine na področju podpore transspolni skupnosti so še *Transderry* (projekt za medsebojno podporo transspolnim osebam in njihovim družinam, ki ga v severozahodnem delu Severne Irske organizira *The Rainbow Project*), *Transgender NI* (spletni portal z obširno bazo informacij za pomoč pri iskanju profesionalne podpore transspolnim osebam na Severnem Irskem), *Oysters* (skupina za pomoč transspolnim osebam, ki sodelujejo s severnoirsko kliniko za spolno identiteto) in anonimno osebno svetovanje, ki ga študentom v procesu spremembe spola nudi Queen's University Belfast.

S pregledom organizacij in skupin, ki ponujajo pomoč in storitve transspolnim osebam zaključujem teoretski del besedila. Slednji je bil razdeljen v dva dela – obravnavo severnoirske družbe in obravnavo LGBT skupnosti znotraj nje. Prvi del je potrdil domnevo, da je severnoirska družba ostro razdeljena na osnovi etnopolitične delitve na protestante (lojaliste) in katolike (republikance). Razdeljenost družbe se odraža tudi v politični ureditvi, kjer je uveljavljena delitev oblasti med katoliško in protestantsko stranjo. Obravnava položaja LGBT skupnosti znotraj severnoirske družbe je pokazala, da ima delitev družbe ne zgolj omembe vreden, temveč celo zelo pomemben vpliv na to manjšinsko skupnost. Teoretski del bo v sledečem poglavju 3 povezan z empiričnim delom. Zastavljena bodo 3 raziskovalna vprašanja,

ki se bodo nanašala na obravnavane tematike iz teoretskega dela in jih tako povezale tudi z empirično raziskavo.

3 EMPIRIČNI DEL

Poglavje 3 predstavlja drugi osrednji del magistrskega dela. Njegovo rdečo nit so začrtala tri raziskovalna vprašanja. Preverjali sem jih preko intervjujev, s katerimi sem vzpostavili neposreden stik z LGBT osebami na Severnem Irskem. Z empiričnim delom sem želela primerjati in nadgraditi ugotovitve iz teoretskega dela besedila.

3.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

V prvem delu besedila sem orisala širši družbeni kontekst razdeljene družbe Severne Irske, ponudila podrobnejši pogled v konsociativni politični sistem delitve oblasti med protestanti in katoliki ter predstavila zgodovino in sedanost LGBT gibanja na tem območju Združenega kraljestva. Empirični del, ki sledi, pa je omenjene tri glavne točke raziskoval s pomočjo analize vsebine osebnih intervjujev. Zanimalo nas je, kako se odgovori sodelujočih oseb primerjajo z že opravljenim pregledom literature.

Raziskovalno vprašanje 1: Kako razdeljenost družbe Severne Irske na protestante in katolike vpliva na vsakdanje življenje LGBT oseb na tem območju?

Prvo raziskovalno vprašanje sem preverjali s pomočjo analize polstrukturiranih intervjujev, preko katerih sem LGBT osebe na Severnem Irskem spraševala o njihovem vsakdanjem življenju.

Raziskovalno vprašanje 2: Kako sistem delitve oblasti vpliva na LGBT skupnost Severne Irske?

Raziskovalno vprašanje 2 sem preverjali tako s pomočjo že opravljenega pregleda literature in analize intervjujev. Sodelujoče sem spraševali o njihovih izkušnjah z vplivom delitve oblasti na LGBT osebe in morebitnih spremembah v odnosih javnosti do LGBT oseb.

Raziskovalno vprašanje 3: Koliko podpore s strani lokalnih in državnih organizacij je na voljo LGBT osebam na Severnem Irskem?

Na raziskovalno vprašanje 3 sem odgovarjala na podlagi točke 2.2, v kateri sem analizirala prisotnost LGBT organizacij na Severnem Irskem in hkrati s pomočjo intervjujev. Sodelujoče sem podrobneje spraševala o tem ali imajo zanesljiv sistem podpore in na kakšne načine ter kdaj se lahko obrnejo na LGBT organizacije v njihovi okolici.

Da bi lahko ponudila adekvatni odgovor na vsa zastavljena raziskovalna vprašanja, sem tako uporabila kombinacijo kvalitativne metode družboslovnega raziskovanja (in sicer

polstrukturiranega intervjuja) in metodo analiziranja strokovne ter znanstvene literature na področju razdeljene družbe, delitve oblasti in LGBT skupnosti Severne Irske.

3.2 INTERVJUJI

Med 19. in 29. majem je bilo izvedenih 14 intervjujev z LGBT osebami, ki so hkrati tudi člani_ce vsaj ene izmed lokalnih LGBT organizacij ali skupin na Severnem Irskem. Vsi intervjuji so bili izvedeni osebno v Belfastu, v neformalnem okolju in trajali od 35 do 50 minut. Uporabila sem polstrukturiran oz. delno strukturiran intervju, ki se je za potrebe raziskave izkazal za najprimernejšega. Polstrukturiran intervju je »najpogostejša oblika pridobivanja kvalitativnih podatkov« (Kordeš in Smrdu 2015, 40), saj »omogoča fleksibilnost pri postavljanju dodatnih vprašanj« (Lah in Kordeš 2012, 18). Ta vrsta intervjuja sogovornem omogoča, da prosto odgovarjajo na vprašanja in skupaj z izvajalcem intervjuja sooblikujejo pogovor, na drugi strani pa raziskovalcu omogoča, da pridobi tudi bolj nepričakovane podatke v primerjavi s strukturiranim intervjujem. Za potrebe raziskave sem zagotovila, da vsi sodelujoči odgovorijo na 7 ključnih vprašanj, ki se navezujejo na tri zastavljena raziskovalna vprašanja. S tem sem zagotovila, da se ohrani tudi glavna prednost strukturiranih intervjujev – ker so vprašanja vnaprej določena, lahko podatke in odgovore med seboj enostavno primerjamo (Patton 1990, 280).

Celotni pogovori s sodelujočimi LGBT osebami so bili zvočno posneti, nato pa je bil narejen transkript. Analitično orodje, ki sem ga uporabila pri analizi intervjujev je tematsko kodiranje. Pri tematskem kodiranju »ne gre za izgrajevanje, ampak bolj za preizkušanje in nadgradnjo doslej obetavne teorije« (Perenič 2007, 198). Zaradi obsežnosti intervjujev sem vse transkripte intervjujev najprej prebrala in razdelila v smiselne tematske sklope, ki so odsevali zastavljena raziskovalna vprašanja. Temu je sledilo kodiranje besedila, ki je omogočilo, da sem lahko besedilo dosledno in pregledno analizirala ter vrednotila.

Intervjuji so potekali v neformalnem okolju (barih, društvih, klubih, študentskih organizacijah), v dveh primerih pa so bili kombinirani tudi z metodo opazovanja z udeležbo – udeležila sem se sestanka LGBT študentskega društva na Queen's University v Belfastu in družabnega dogodka, ki ga je organizirala ena izmed organizacij za transspolne osebe prav tako v Belfastu.

V stik s sodelujočimi sem prišli preko spletnih socialnih omrežij in mreženja v Belfastu. Vsi intervjuji so bili opravljeni tako, da se je zagotovila anonimnost sodelujočih oseb. Pri izbiri sodelujočih je bil najpomembnejši dejavnik raznolikost vprašanih, saj sem s tem želela zagotoviti zastopanost najširšega spektra LGBT oseb.

Socio-demografski opis vzorca:

V intervjujih so sodelovale homoseksualne (5), biseksualne (6) in transspolne (3) osebe, osebe iz različnih geografskih območij Severne Irske (od največjih mest Belfast, Derry in Lisburn do podeželja, pa tudi nekaj priseljencev - iz Anglije in Filipinov) in osebe različnih starosti (povprečna starost 25,3 let, najnižja starost 15, najvišja starost 41), čeprav je vredno omeniti, da so bile zaradi težav z vzpostavljanjem stika s starejšimi v intervju vključene predvsem mlajše osebe iz različnih družbenih ozadij (protestantske in katoliške skupnosti ter osebe, ki se ne identificirajo znotraj dominantne etno-politične delitve na Severnem Irskem) in na različnih stopnjah izobraževanja (srednješolsko, višješolsko in visokošolsko izobraževanje – dodiplomska in podiplomska stopnja).

3.3 OMEJITVE

Pred analizo intervjujev je smiselno opozoriti na nekatere omejitve raziskave. Prva in najbolj očitna je velikost vzorca. Zaradi želje po kar se da poglobljenih odgovorih in zaradi specifičnosti populacije – LGBT posameznikov, ki so hkrati tudi člani ene izmed severnoirskih LGBT organizacij – je bilo zbiranje večjega vzorca omejeno. Pridobili smo 14 sodelujočih in z njimi izvedli poglobljene, polstrukturirane intervjuje. Ker je empirični del raziskave potekal v Belfastu, je bil naš dostop do sodelujočih tudi prostorsko in časovno omejen. Kot tretjo omejitev naj omenimo reprezentativnost vzorca. Kljub temu, da je bila pri izbiri sodelujočih kot glavni faktor izpostavljena pridobitev čim bolj raznolikega vzorca in s tem prezentacija najširšega spektra LGBT posameznikov na Severnem Irskem, zaradi težav z vzpostavljanjem stika v raziskavo niso bile vključene LGBT osebe starejše od 50 let.

Za zagotovitev bolj reprezentativnega vzorca bi našo raziskavo v prihodnosti lahko dopolnili z izvedbo anket, ki bi se sicer osredotočale na zastavljena raziskovalna vprašanja, vendar bi bila njihova izvedba manj časovno zamudna in bi s tem dosegla sodelovanje širšega spektra ljudi, ki jih je dolžina in intenzivnost intervjuja sicer lahko odvrnila od sodelovanja pri raziskavi.

Naslednja omejitev raziskave se ponovno nanaša na težave pri pridobivanju stikov s sodelujočimi. V začetnem stadiju raziskave smo želeli pridobiti stik z LGBT organizacijami na Severnem Irskem in nato z njihovimi predstavniki opraviti intervjuje. Na ta način bi lahko ponudili nadgradnjo točke 2.2, preko katere smo raziskovali delovanje LGBT organizacij in predstavljali storitve, ki jih ponujajo. V treh tednih poskusov smo uspeli priti v stik zgolj z

dvema organizacijama, le ena od njiju pa je ponudila tudi možnost izvedbe intervjujev. Nadaljnje študije bi lahko to pomanjkljivost odpravile, kar bi študiji doprineslo nov zorni kot. Ob zaključku predstavitve omejitev naj omenimo še, da je celotno raziskavo zaznamovalo tudi relativno pomanjkanje akademskih besedil, ki bi raziskovali LGBT skupnost Severne Irske in bi predstavljali teoretski okvir za nadaljnje raziskovanje.

3.4 ANALIZE INTERVJUJEV

Analiza intervjujev je razdeljena v tri vsebinske sklope, ki odražajo tri raziskovalna vprašanja, postavljena na začetku empirične raziskave.

- Vsakdanje življenje LGBT oseb v razdeljeni družbi Severne Irske

Intervjuji so pokazali, da gre za kompleksno problematiko, ki prinaša precej raznolike odgovore. Hkrati je vredno poudariti, da so o bolj pozitivnih izkušnjah poročali zgolj tisti sogovorniki, ki trenutno niso v razmerju z osebo istega spola in jih okolica zato vidi kot heteroseksualne osebe. Jay, ki je biseksualka, je tako odgovorila, da ne opaža velikega vpliva na vsakdanje življenje, saj jo okolica dojema kot heteroseksualno, prav tako ne hodi na zmenke, njen družabni krog pa večinoma sestavljajo zgolj drugi študenti – ki so prav tako LGBT osebe oz. podpirajo LGBT osebe. O podobnih izkušnjah je poročala Leanne, ki jo okolica dojema kot heteroseksualno in Lauren, ki je dodala:

»Na vsakdanje življenje nima velikega vpliva. Ljudje predvidevajo, da sem hetero, in ker sem zelo 'ženstvena', ljudje ob pogledu name mislijo, da sem zgolj še eno heteroseksualno dekle. Življenje se nadaljuje povsem normalno na dnevni ravni, čeprav je moje nočno življenje znatno drugačno od nočnega življenja drugih« (Lauren, 24, biseksualka).

Tudi Hannah je odgovorila, da ne občuti »veliko direktnega vpliva« svoje spolne usmerjenosti na njeno vsakdanje življenje in nadaljevala:

»Čeprav ne skrivam svoje spolne usmerjenosti, za večino ljudi ni očitno, da sem biseksualna. Osebno ne doživljam redne diskriminacije na podlagi svoje spolne usmerjenosti, čeprav sem seznanjena z dejstvom, da je le-tej podvrženih veliko LGBT oseb, ki pričajo o grozilih izkušnjah. Vseeno pa bi lagala, če bi trdila, da moja spolna usmerjenost ni nikoli vplivala na moje življenjske odločitve. Predvidevam, da so nenapredni odnosi severnoirske družbe do LGBT oseb negativno vplivali tudi na moje duševno zdravje« (Hannah, 32, biseksualka).

Prav tako Allen pritrdil, da ne čuti velikega vpliva svoje spolne usmerjenosti na vsakdanje življenje in nadaljeval, da je odnos okolice odvisen od generacije ljudi, s katerimi se družijo. Mlajše osebe so v primerjavi s starejšimi večinoma bolj odprte to LGBT oseb.

Ostalih 9 sogovorcev je poročalo o znatno bolj negativnih izkušnjah. Čeprav se je njihovo družbeno ozadje precej razlikovalo – med sodelujočimi so bili tako med drugim biseksualni srednješolec in migrant iz Azije, transspolna ženska iz podeželja Severne Irske, homoseksualni študent iz Belfasta – so njihove izkušnje pričale o precej veliki stopnji nesprejemanja LGBT oseb s strani širše družbe. Ben je tako srednješolsko okolje enega izmed internatov v vzhodnem Belfastu, ki velja za izrazito protestantsko območje, označil kot »zelo homofobnega« in poročal o družbeni izolaciji, a hkrati izrazil, da nima izkušenj z ustrahovanjem s strani sošolcev. Pogovori s sogovorci so tako med drugim pokazali, da teza o večjem sprejemanju LGBT oseb med mladimi ni vedno pravilna. Craig je zatrdil, da njegova spolna usmerjenost vpliva na »vse družbene interakcije«.

»Vedno se trudim, da moja govorica telesa in manirizmi ne razkrijejo ničesar, v primeru, da je oseba s katero sem v interakciji sovražna do gejev. Nikoli pa nisem doživel nasilja. Glavni vtis je tak, da veliko ljudi ne prenese nehetero spolnih usmerjenosti in identitet, zato odkrito govoriti o teh zadevah lahko povzroči sram« (Craig, 26, gej).

O podobnem nadzorovanju razkrivanja svoje spolne usmerjenosti je pričal tudi Finn in nadaljeval, da nikoli ne ve, kdaj je varno omeniti njenega partnerja, v primeru, da bi to pritegnilo pozornost, kritike, sodbe ali nezaželena vprašanja. Tudi Eamon je pritrdil, da svoje spolne identitete ne razkrije, razen v primeru, da osebo dobro pozna, predvsem zaradi zgodovinskega in bolj nedavnega slabega obravnavanja in zmerjanja LGBT oseb s strani izvoljenih politikov. V svojem odgovoru se je na politiko navezal tudi Matt, ki je omenil, da je »pomanjkanje enakopravnosti poroke in naval podpore, ki ga je prejela slaščičarna Ashers⁷ težko prebaviti« ter dodal:

»Težko se je počutiti sprejeto, ko te politiki označujejo za sprevržence in nadlegovalce otrok« (Matt, 20, gej).

Povezava med negativnim političnim diskurzom glede LGBT oseb na Severnem Irskem in njihovim vsakdanjim življenjem je vsekakor očitna. Gabriella je poudarila, da so homofobija,

⁷ Sogovorec se s tem navezuje na dogodek iz leta 2014, ko je katoliška slaščičarna Ashers zavrnila naročilo torte s pro-gejevskim sloganom.

transfobija in homofobija, ter splošni seksizem na Severnem Irskem široko prisotni, kar pušča konstanten vpliv na vsakdanje življenje.

»Na Severnem Irskem smo postali neobčutljivi na fanatizem, ki je bil normaliziran s strani fanatikov, ki svojo platformo pridobijo skozi politični sistem« (Gabriella, 23, lezbijka).

Alexa kot transspolna ženska doživlja »konstantno ploho zmerjanja in žaljivk« zaradi dejstva, da se njena spolna identiteta razlikuje od spola, ki ji je bil pripisan ob rojstvu.

Za zaključek je najbolj smotrno obravnavati odgovor Davisa, ki je povzel večino omenjenih pozitivnih in negativnih vidikov življenja LGTB oseb na tem območju Združenega kraljestva, ki kot edini ne priznava poroke istospolnih partnerjev.

»Veliko ljudi je obtičalo v preteklosti glede nekaterih vprašanj, ki se navezujejo na LGBT skupnost, kar pomeni, da se ne počutim zelo samozavestno, ko s fantom hodim po ulici ali ga poljubim v javnosti, ker se bojim ... Hkrati pa se je veliko ljudi spremenilo in podpirajo LGBT osebe. Število ljudi, ki se zbere na Paradi ponosa kaže na to, da je podpora LGBT skupnosti odlična« (David, 21, biseksualec).

S sogovornici sem govorila tudi o tem, kako varno se kot LGBT osebe počutijo med stikom z okolico. Velika večina sodelujočih oseb je na vprašanje o tem ali se počutijo varne, ko s prijatelji govorijo o svoji spolni usmerjenosti ali identiteti odgovorila pritrdilno. Družabni krog prijateljev se je tako pri večini izkazal za dober podporni sistem, ki nudi varnost in odkritost glede LGBT vprašanj. To potrjujejo naslednji odgovori na vprašanje o tem, kako varno se počutijo:

»S prijatelji sigurno! Nikoli nisem imel težav z razkrivanjem pred prijatelji, vedno so me bili pripravljeni sprejeti in o tem govoriti« (Allen, 23, gej).

»Večinoma se obkrožam s prijatelji, ki z mano delijo liberalne vrednote in tolerantnost.« (Finn, 26, gej).

»Vedno sem zelo odprta glede svoje spolne usmerjenosti pred skoraj vsemi, sploh prijatelji« (Lauren, 24, biseksualka).

Le ena izmed oseb vprašanih oseb je imela izrazito negativno izkušnjo z razkrivanjem pred prijatelji.

Drugi del vprašanja, ki se je navezoval na sprejemanje s strani družine je postregel z bolj kompleksnimi in raznolikimi odgovori. Njihove izkušnje so se tako gibale vse od zelo velike

mere nesprejemanja, sprejemanja s strani zgolj nekaterih družinskih članov vse do povsem popolnega sprejemanja in podpore.

»Ne morem se razkriti pred svojo družino. Mama ve, vendar je jasno izrazila, da ne smem povedati nikomur. So zelo homofobni. Nisem v fizični nevarnosti, vendar bi se me večina izmed njih verjetno odpovedala« (Matt, 20, gej).

O nekoliko manj homofobije v družini so poročali naslednji sogovorniki.

»Različni družinski člani imajo različne nivoje tolerance. Z nekaterimi se o tem ne pogovarjam, medtem ko mi v pogovorih z drugimi sploh ni potrebno skrbeti« (Finn, 26, gej).

»Da, vendar bi se počutila neprijetno pred določenimi družinskimi člani. Nekaterim družinskim članom nisem eksplicitno razkrila svoje spolne usmerjenosti, in čeprav verjamem, da bi jo bili pripravljene sprejeti, bi mi bilo neprijetno razkriti tako osebno informacijo. V primeru, da se znajdem v odnosu z drugo osebo istega spola, bom verjetno morala razkriti svoje preference tudi tem družinskim članom. Da razjasnim - pri tem se ne bi počutila ogroženo, vendar zgolj neprijetno« (Hannah, 32, biseksualka).

»Sploh nimam interesa govoriti o spolnosti z družinskimi člani. Tudi če bi bil hetero, bi se mi to zdelo neprimerno. Moji starši tega ne bi odobraval. Ne bi rekel, da me je 'strah' njihovih reakcij, ne bi bile tako slabe – ne bi se mi odrekli ali kaj podobnega – ampak bi se počutil ponižanega, če bi izvedeli, ne glede na njihovo reakcijo« (Craig, 26, gej).

Glede sprejemanja s strani družine je nekaj sogovorcev omenilo, da se družinski člani sicer zavedajo njihove spolne usmerjenosti, vendar se tej temi pogovora izogibajo. Spet drugi so omenili, da družina njihovo spolno usmerjenost definira kot »zgolj fazo« in jih zaradi starosti ne jemlje resno (Leanne, 19, biseksualka). Lauren je v pogovoru omenila, da je zelo odprta glede svoje biseksualnosti pred skoraj vsemi, sploh pred prijatelji, medtem ko pred starejšimi družinskimi člani ne govori o svoji spolni usmerjenosti, čeprav ji mama in brat nudita veliko podporo.

Nekaj sogovorcev je izrazilo popolno sprejemanje s strani prijateljev in družinskih članov. David je tako povedal:

»Da, moji prijatelji in družina so povsem zadovoljni in so med podpirali na vse možne načine. Nimajo nobenih problemov s tem, ko govorim o svoji spolni usmerjenosti – svojim prijateljem in družini povem vse in obratno ... Dobro je imeti tak sistem podpore,

vendar poznam ljudi, ki nimajo te sreče in take odkritosti med prijatelji in družino»
(David, 21, biseksualec).

O podobni izkušnji je govorila tudi Katie, ki je tako svoje prijatelje kot družino označila za »zelo razumevajoče«.

»Poznam veliko ljudi, ki ne želijo govoriti o tem, zato mislim, da moram kot nekdo, ki s tem nima težav izboljšati ozaveščenost« (Katie, 33, transspolna ženska).

- Vpliv razdeljenosti družbe in delitve politične oblasti na LGBT osebe na Severnem Irskem

Večina sogovorcev je v povezavi z delitvijo oblasti na protestante in katolike ponudila obširen odgovor. Dva sogovorca sta poudarila mnenje, da nobena izmed strani ne podpira LGBT enakopravnosti.

»Nobena skupina v resnici ne podpira LGBT skupnosti, torej dokler se to ne spremeni, mislim, da razdeljenost družbe name kot člana te skupnosti ne vpliva« (Allen, 23, gej).

»Če sem iskren, mislim da je diskriminacija LGBT skupnosti edina stvar glede katere se obe strani strinjata« (Matt, 20, gej).

Craig je dejal, da ne bi znal odgovoriti na vprašanje o vplivu razdeljenosti družbe, saj se tradicionalne družbene delitve v univerzitetnem okolju, kjer preživlja večino svojega časa, zelo težko opazi (Craig, 26, gej). Univerzitetno izobraževanje je za mnoge severnoirske študente prvi stik z integriranim šolanjem, saj še vedno prevladujejo ločene osnovne in srednje šole (kot omenjeno v poglavju 1.1). Hkrati pa univerze zaradi evropskih programov mobilnosti in nizkih šolnin ter nižjih življenjskih stroškov v primerjavi z Veliko Britanijo (Times Higher Education 2015) privlačijo tudi številne britanske in druge evropske študente, kar tradicionalno severnoirsko sektaško delitev na tamkajšnjih univerzah precej zamegli. Craigov odgovor tako ponuja zanimiv vpogled v življenje severnoirskih LGBT študentov, ki morda občutijo manjši vpliv dominantne etno-politične delitve.

Spet drugi so poudarili, da v severnoirski postkonfliktni družbi obstaja pomembna razlika v podpiranju LGBT enakopravnosti med obema skupnostma. Prevladuje mnenje, da je katoliški del prebivalstva bolj progresiven v svojem sprejemanju drugačnosti, medtem ko protestantski del prebivalstva, pa tudi protestantske politične stranke aktivneje nasprotujejo LGBT

enakopravnosti. To je v skladu z raziskavami javnega mnenja, predstavljenimi v teoretičnem delu, čeprav smo videli, da je razkol med mladimi protestanti in katoliki občutno manjši. Naslednji odgovori pričajo o izkušnjah sogovorcev z razlikama med obema stranema.

»Obstaja zelo jasna razlika v sprejemanju homoseksualnosti med različnimi političnimi strankami« (Finn, 26, gej).

»Nimam veliko izkušenj [z razdeljenostjo družbe], saj sem odrasčal v vzhodni kulturi, vendar mislim, da katoliška skupnost na Severnem Irskem postaja bolj sprejemajoča do nehetero oseb po zaslugi interneta in protestov proti vladi« (Allen, 23, gej).

»Večina političnih strank na Severnem Irskem podpira LGBT osebe in naše pravice, vendar še vedno obstaja velik problem homofobije v vladi, predvsem zaradi DUP, ki verjamejo, da si ne zaslužimo pravice do poroke, zato delajo vse kar je v njihovi moči, da le-to blokirajo. Svoja verska prepričanja postavljajo pred njihovo službo, ki naj bi bila podpirati ljudi in delati v prid ljudem. Ozirajo se zgolj na heteroseksualne protestante in ne mislijo na nikogar drugega« (David, 21, biseksualec).

»...Starejše generacije so zelo glasne glede tega, da je biti gej greh, predvsem protestanti« (Leanne, 19, biseksualka).

»Kot nekdo, ki na Severnem Irskem prebiva zgolj nekaj mesecev imam občutek, da so vsi tisti, ki nasprotujejo LGBT osebam volivci DUP in zato protestanti – zato mislim, da so vsi katoliki sprejemajoči, čeprav vem, da je zelo malo možnosti, da je to res« (Jay, 24, biseksualka).

Odgovor Jay predstavlja zelo tipično in vsaj nekoliko stereotipno dožemanje odnosa severnoirske družbe do LGBT oseb. Tri osebe (Lauren, Finn, Hannah) so omenile, da ima podpiranje LGBT pravic s strani Sinn Féin na eni strani in nasprotovanje LGBT enakopravnosti DUP na drugi strani v veliki meri tudi oportunistične razloge. Čutijo namreč, da obe največji stranki svojih skupnosti želita predstavljati povsem kontrastne poglede na družbeno dogajanje. Podpiranje LGBT enakopravnosti s strani nekaterih nacionalistov je po mnenju Hannah v nasprotju z njihovim »globokim sektaštvom« in nasprotovanju pravici do splava, ki je prav tako za nekatere LGBT osebe (sploh transspolne osebe in neheteroseksualne ženske) velik problem (Hannah, 32, biseksualka). Tudi Lauren je podpiranje poroke istospolnih partnerjev s strani Sinn Féin označila za »neiskreno« (Lauren, 24, biseksualka) in da gre pri tej problematiki za konstantno »vlečenje vrvi« in provokacijo protestantov. Podobno mnenje o morebitni

neiskrenosti je glede nasprotovanja LGBT enakopravnost s strani DUP izrazil tudi Finn in nadaljeval, da dvomi o tem, da DUP v resnici tako globoko nasprotuje LGBT osebam, in da je njihovo sporočilo morda zgolj v nasprotovanju Sinn Féin (Finn, 26, gej).

Alexa je ponudila zanimivo perspektivo na razdeljenost družbe znotraj LGBT skupnosti in zavrnila, da »queer⁸ skupnost ni razdeljena« in da velika večina (»verjetno 90%«) njenega družbenega kroga queer oseb predstavljajo protestanti (Alexa, 28, transspolna ženska). Eamon je opozoril, da je nesprejemanje LGBT oseb zgolj del širšega problema severnoirske družbe, ki ne sprejema drugačnosti – ne glede na to ali gre za spolno usmerjenost, rasno pripadnost ali kaj drugega (Eamon, 41, transspolni moški). Tu se lahko navežem na teoretični del, kjer sem obravnavala vpliv delitve oblasti tudi na druge družbene skupine – npr. ženske, rasne manjšine in priseljence. Intervjuji namreč potrjujejo ugotovitev številnih avtorjev (Hainsworth 1998; Watson in McKnight 1998; Bell in O'Rourke 2007; Hayes in McAllister 2013; Sriram 2013; Byrne in McCulloch 2015; Reid 2015), da konsociativni politični sistem ne odgovarja na širša vprašanja družbene neenakosti, temveč zgolj poskuša regulirati razmere in preprečiti konflikt med dominantnima etnopolitičnima skupinama.

V sklopu intervjujev me je zanimalo tudi, kakšne spremembe (pozitivne, negativne, nobene) v odnosu severnoirske javnosti do LGBT oseb opažajo v preteklih letih (ali desetletjih v primeru nekoliko starejših intervjuvancev). 11 vprašanih prepoznava pozitivne spremembe in večjo mero sprejemanja LGBT oseb v javnosti v zadnjih letih. 1 oseba na vprašanje ni znala odgovoriti, 2 osebi pa sta bili skeptični glede kakršnihkoli pozitivnih sprememb oz. sta poročali o negativnih spremembah na področju LGBT enakopravnosti. Matt je tako omenil, da so nekateri politiki sicer postali manj očitno homofobni, vendar v vsakdanjih interakcijah z ljudmi ne opaža nobenih sprememb na bolje (Matt, 20, gej) Lauren sicer priznava nekaj pravnih sprememb do boljše prepoznavnosti in zaščite LGBT oseb ter ogromne podpore vsakoletni Paradi ponosa, vendar ostaja skeptična.

»Tri leta nazaj bi rekla, da Severna Irska nima težav s sprejemanjem nehetero ljudi ... Danes pa vem, da je homofobija precej zažrta v našo družbo« (Lauren, 24, biseksualka).

Odgovor Lauren sicer ne pomeni, da severnoirska družba pred nekaj leti ni imela težav s homofobijo, temveč zgolj to, da je sama bolj pozorna na prisotnost nesprejemanja in sovraštva do LGBT oseb.

⁸ Queer oz. slovenska različica kvir je beseda, ki se uporablja kot nadpomenka za vse neheteroseksualne spolne usmerjenosti in ne-cispolne spolne identitete.

Ostali odgovori so bili glede sprememb v odnosih javnosti do LGBT skupnosti bolj optimistični. Skoraj vsi sodelujoči so omenjali velike pozitivne spremembe po zaslugi mlajših generacij, ki »goji sprejemanje in razumevanje« (Allen, 23, gej) in ki ne zgolj sprejema LGBT osebe, temveč homofobijo vidi kot zastarelo in nesprejemljivo« (Finn, 26, gej). Tudi Leanne je poročala o velikem razkolu med mlajšo populacijo, ki v glavnem podpira LGBT enakopravnost in starejšo generacijo, ki v rokah državi vajeti politične moči in LGBT enakopravnosti nasprotuje (Leanne, 19, biseksualka). To je v skladu z ugotovitvami, predstavljenimi v teoretičnem delu (poglavje 1.3). Kljub temu je Gabriella omenila, da se je potrebno izogniti generaliziranim izjavam o progresivnosti mladih nasploh, saj na določenih območjih opaža t.i. tradicionalne vrednote predvsem med neizobraženimi in fanatičnimi mladimi (Gabriella, 23, lezbijka). Po mnenju vprašanih so k večji prepoznavnosti in sprejemanju s strani mlajše generacije pripomogli tudi mediji. Craig je tako dejal, da so »ljudje, ki uporabljajo družabna omrežja za karkoli drugega kot zgolj pogovarjanje s prijatelji v zadnjih 4-ih ali 5-ih letih naredili velik korak naprej« (Craig, 26, gej). Hannah je svoje mnenje o spremembah povzela takole:

»Mislim, da je očitno, da se je mnenje javnosti glede LGBT ljudi v zadnjih dveh desetletjih znatno izboljšalo. Nedavne raziskave npr. kažejo, da velika večina ljudi tukaj podpira poroko istospolnih partnerjev. Predvidevam, da LGBT pravice niso bile prioriteta ali sploh niso bile obravnavane pred podpisom Sporazuma iz Belfasta in med obdobjem težav. Severne Irske je vedno zaostajala kar se tiče državljskih pravic, čeprav se to zdaj počasi spreminja« (Hannah, 32, biseksualka).

Na veliko problematiko, ki spremlja domneve o pozitivnih spremembah za LGBT osebe v zadnjem času je opozorila Alexa. Pravi, da spremembe na bolje doživljajo zgolj geji oz. lezbijke, medtem ko je transspolna skupnost povsem zapostavljena, kljub temu da posamezniki znotraj nje doživljajo »izjemno boleč vsakodnevni boj« (Alexa, 28, transspolna ženska).

Dve osebi sta omenili tudi pozitiven vpliv referendum v Republiki Irski, ki je prinesel enakopravnost poroke istospolnih partnerjev (Ben in Katie).

»Po legalizaciji poroke istospolnih partnerjev v Republiki Irski leta 2015 se je javno mnenje v zadnjih letih spremenilo, kar opažam na družbenih omrežjih. Ljudje bolj sprejemajo LGBT posameznike« (Ben, 15, biseksualec).

»Število lobističnih skupin in lokalnih kampanj je v zadnjih letih znatno poskočilo, sploh po referendumu na jugu« (Katie, 33, transspolna ženska).

Kljub vidnim spremembam k bolj enakopravni družbi, ki jo omenjajo sogovorniki, pa David dodaja, da obstaja na področju LGBT pravic in prepoznavnosti vprašanj še precej prostora za izboljšave.

»Leta 2013 se je Parade ponosa v Belfastu udeležilo 50.000 ljudi ... in čeprav ta številka vsako leto narašča, to še ne pomeni, da je boja za enakopravnost konec. Na Severnem Irskem se še vedno trudimo za enakopravnost poroke. Prav tako je potrebno razsvetliti tudi druge ljudi, ki imajo še vedno probleme z LGBT osebami in edina možna pot za dosego tega je preko izobraževanja« (David, 21, biseksualec).

David je govoril tudi o razlikah, ki jih opaža med sprejetostjo LGBT posameznikov na Severnem Irskem, kjer živi danes in Veliko Britanijo, kjer je odraščal.

»Vsekakor ni dvoma, da je biti LGBT oseba tukaj veliko težje kot v Veliki Britaniji. Name osebno to sicer nima vpliva, saj moja LGBT identiteta ni očitna, ampak vseeno lahko opazam, da je diskurz okrog LGBT ljudi tukaj nekoliko bolj 'zaostal' v primerjavi z mojo izkušnjo med dodiplomskim študijem v Angliji – bolj spominja na diskurz, ki je bil značilen za čas mojega otroštva v 90-ih letih« (David, 21, biseksualec).

Na isto razliko je v pogovoru opozoril tudi Eamon.

»Mislim, da je na Severnem Irskem situacija bolj prvobitna, saj nimamo enakih pravic. Morda gre to pričakovati čez nekaj let, trenutno pa povsem zaostajamo za Veliko Britanijo in Republiko Irsko« (Eamon, 41, transspolni moški).

Gabriella je bila med pogovorom še bolj kritična do razmer, ki jih LGBT skupnost doživlja na Severnem Irskem še bolj kritična.

»Severna Irska grozno zaostaja za preostalim svetom. Kot queer ženska se ne počutim varno, ko sem s partnerico v javnih prostorih. To vpliva na moje mentalno zdravje, kot je značilno za veliko queer ljudi. Smo izločeni na številnih področjih. Nimamo glasu. Mislim, da je vredno omeniti tudi to, da je tudi znotraj queer krogov vse skupaj orientirano okrog moških, ženske pa smo zapostavljene« (Gabriella, 23, lezbijka).

- Podporne mreže LGBT oseb na Severnem Irskem

Sogovorce sem spraševala o podpornih mrežah in morebitnih prijateljstvih z drugimi LGBT osebami v lokalni skupnosti. Nekaj sogovorcev je omenilo, da je pravi sistem podpore težko ustvariti, saj veliko LGBT posameznikov javno ne omenja svoje spolne usmerjenosti.

»Trenutno nimam veliko prijateljev, težko je ustvariti sistem podpore, če nimaš nobenih 'vez'. Poznam druge LGBT osebe v mojem okolju, čeprav nismo nikoli govorili« (Craig, 26, gej).

»Poleg univerzitetnega LGBT društva ni vedno enostavno priti v stik z drugimi skupinami« (Gabriella, 23, lezbijka).

Skoraj tretjina sodelujočih je omenila velik pomen univerzitetnega LGBT društva, ki je za mnoge, predvsem pa tiste, ki prihajajo iz bolj ruralnih okolij, tudi prvi stik z drugimi LGBT osebami. Spet drugi so omenili bolj specifične probleme, s katerimi se srečujejo nekatere LGBT osebe, ki iščejo podporne skupine v lokalni skupnosti. Hannah je tako opazala pomanjkanje LGBT skupin, ki bi bile namenjene tistim v starosti med 25 in 35 let, kar vidi kot razočaranje (Hannah, 32, biseksualka). Jay je omenila, da njena spolna usmerjenost ne predstavlja glavne ga komponenta njene identitete, zato ne čuti potrebe po tem, da bi vzpostavila stik ali podporni sistem z drugimi LGBT osebami v okolici. Tudi David je omenil, da ne potrebuje specifičnega sistema podpore, saj je deležna popolnega sprejemanja s strani prijateljev in družine. Matt je omenil, da osebno ne pozna nobene LGBT osebe (le-te pozna zgolj preko interneta) in da zato nima dovolj poguma, da bi se sama udeležila kakršnihkoli LGBT dogodkov, čeprav ve, da obstajajo.

Nekateri sodelujoči so omenjali izrazito bolj pozitivne izkušnje z iskanjem podpornih mrež znotraj lokalne skupnosti.

»Pravzaprav vsi moji prijatelji iz univerze so tudi sami LGBT osebe ali goreči zagovorniki« (Lauren, 24, biseksualka).

»Da, večina mojega družbenega omrežja predstavljajo LGBT osebe. Na nek način zgleda, da bi bila bolj primerna prava integracija v širšo družbo, vendar na Severnem Irskem ni povsem varno biti gej v širšem okolju ... Ali lahko držim svojega partnerja za roko? Ali bi se ta oseba počutila neprijetno? Zato je lažje biti v tistih prostorih, ki so izključno namenjena LGBT osebami, kjer je to povsem sprejemljivo in si lahko vedno povsem sproščen« (Finn, 26, gej).

S strani dveh sogovorcev je bil omenjen tudi pomen spletnih sistemov podpore kot je npr. Facebook skupina *Northern Ireland LGBT*, ki omogoča dobro začetno točko za mnoge mlade LGBT osebe na Severnem Irskem (Ben, 15, biseksualec).

V nadaljevanju me je zanimalo tudi, kakšne aktivnosti so za LGBT osebe na Severnem Irskem organizirane s strani različnih društev in organizacij. S tem vprašanjem sem želela nadgraditi pregled spletnih strani različnih LGBT organizacij iz teoretičnega dela. Odgovori so postregli s širokim spektrom aktivnosti, ki jih organizirajo različne LGBT organizacije. To ne preseneča, saj je bil spekter podpornih skupin Najpogosteje so bili omenjeni diskusije, predavanja in neformalna druženja, poleg tega pa še dobrodelni dogodki za zbiranje sredstev in različne aktivnosti za zabavo kot so karaoke, obiski pubov, ustvarjalne delavnice, družabne igre in kolaboracije z drugimi lokalnimi društvi ali organizacijami. Hannah je opozorila, da del LGBT oseb od udeležbe dogodkov odvrne dejstvo, da je veliko aktivnosti organiziranih v povezavi z alkoholom (Hannah, 32, biseksualka). Drug problem, ki ga je omenila Jay pa je, da se veliko aktivnosti navezuje predvsem na stereotipne LGBT dogodke kot so transvestitski večeri, kar lahko ponovno odvrne velik del LGBT populacije (Jay, 24, biseksualka).

Po drugi strani pa je Leanne omenila obilico neformalnih druženj, ki niso povezana s konzumiranjem alkohola ali transvestizmom, npr. zimsko drsanje, srečanja ob kavi in ogledi filmov v kinu (Leanne, 19, biseksualka). Omenjeni so bili tudi protesti in druge aktivistične kampanje (Matt, 20, gej), osveščanje o vsem od varne spolnosti do motenj prehranjevanja (Lauren, 24, biseksualka), usposabljanja in izobraževanja mladih (Katie, 33, transspolna ženska). Približno tretjina sogovorcev je omenila, da so sicer obveščeni o dogodkih v bližini, vendar se jih zgolj redko udeležujejo.

Kot zadnje me je zanimalo, koliko podpore v stisku lahko sogovorniki kot LGBT osebe prejmejo s strani različnih organizacij na njihovem območju.

Izmed 14-ih vprašanih sta bili 2 osebi mnenja, da LGBT osebe ne prejmejo veliko pomoči ali podpore.

»Ne prav veliko. Glede na to, da živim v mestu, ne prejmem veliko podpore. To se počasi izboljšuje« (Allen, 23, gej).

»Povsem iskreno, ne prav veliko. Oseba mora biti zelo aktivna in natančno vedeti, kje lahko išče specifično LGBT podporo – predvidevam, da to lahko stori preko enostavnega Google iskanja, vendar večina glavnih svetovalnih storitev nikoli ni specifično namenjena LGBT ljudem. To pomeni, da nimajo usposabljanja ali zavedanja o LGBT problematikah« (Jay, 24, biseksualka).

V nasprotju z Allenom in Jay so ostali sogovorniki omenili precej veliko možnosti pri iskanju pomoči in svetovanja za LGBT osebe v stiski.

»Na voljo je veliko pomoči za kogarkoli, ki jo potrebuje. Rainbow Project je odlična organizacija, ki dela vse v svoji moči za podporo LGBT skupnosti, vse od osebnega svetovanja do skupin podpore, telefonskih pogovorov v stiski« (Eamon, 41, transspolni moški).

Nekaj sogovorcev je omenilo, da se sicer zaveda, kakšna pomoč je na voljo, vendar jo iz različnih razlogov ne išče. David je tako povedal:

»Mislim, da je na voljo širok spekter pomoči, vendar je nisem imel možnosti izkoristiti, predvsem zaradi lastnega sramu in ponižanja« (David, 21, biseksualec).

Hannah je prav tako omenila, da še nikoli ni izkoristila storitev, ki so na voljo za LGBT osebe, saj ima zaradi sprejemanja s strani prijateljev možnost, da o svojih težavah vedno odkrito govori. Kljub temu meni, da bi v primeru, ko bi pomoč LGBT organizacij dejansko potrebovala, lahko enostavno prišla do svetovalnih storitev in drugih oblik podpore. Podobno omenjajo tudi Leanne, Katie in Lauren.

»Nikoli nisem iskala pomoči, vendar menim, da bi jo lahko dobila« (Leanne, 19, biseksualka).

»Menim, da bi bilo na voljo dovolj virov podpore, če le-te potrebuješ ... čeprav nimam osebne izkušnje s to situacijo« (Katie, 33, transspolna ženska).

»Mislim, da je na voljo dobro število telefonskih števil za pomoč in podobnega ... nikoli nisem potrebovala njihovih storitev, zato ne morem trditi z gotovostjo« (Lauren, 24, biseksualka).

Gabriella je omenila, da je na voljo dobro število organizacij za pomoč, katerih storitve je v preteklosti že izkoristila. Med drugim je omenila organizaciji *Rainbow Project* in *Cara-Friend*, ki ponujata brezplačno svetovanje in druge storitve v povezavi s širšimi vprašanji kot so zdrava spolnost, iskanje prijateljev, problemi transspolnih oseb za ljudi različnih starosti (Gabriella, 23, lezbijka).

3.5 DISKUSIJA

V naslednjih odstavkih želim interpretirati rezultate opravljenih delno strukturiranih intervjujev v luči treh raziskovalnih vprašanj, postavljenih ob začetku raziskave. Hkrati se bom navezala tudi na pregled relevantne literature, ki bo skupaj z intervjuji pomagal odgovoriti na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Raziskovalno vprašanje 1: Kako razdeljenost družbe Severne Irske na protestante in katolike vpliva na vsakdanje življenje LGBT oseb na tem območju?

Z raziskovalnim vprašanjem 1 sem želela preveriti, kakšno je vsakdanje življenje LGBT oseb v razdeljeni družbi Severne Irske. Raziskovalno vprašanje 1 smo preko intervjujev preverjali z vprašanji 1, 2 in 3. K našemu razumevanju vpliva delitve družbe na severnoirsko LGBT manjšino pa je pripomogel tudi pregled relevantne literature v poglavju 1.1.

Ugotovili smo, da je razdeljenost severnoirske družbe na protestante in katolike oz. na unioniste in republikance globoko zakoreninjena. Razdeljenost družbe je razvidna iz deljenega primarnega in sekundarnega izobraževanja, segregiranosti prebivalstva, nasprotovanju mešanim porokam in tudi povsem fizično iz t.i. mirovnihi zidovi, ki v nekaterih predelih fizično ločijo obe skupini. Ostra razdeljenost na zgolj dve skupini je razvidna tudi iz dejstva, da preostali del prebivalstva, tisti ki se identificira izven obstoječih dominantnih etničnih skupin, predstavlja zgolj nekaj odstotkov celotnega prebivalstva Severne Irske. Prav tako je bilo iz pregleda obstoječih socioloških in kulturoloških besedil o družbi Severne Irske razvidno, da na videz verska delitev na protestante in katolike pravzaprav izhaja iz zgodovinsko-etničnih in političnih razlogov. V tej razdeljeni družbi se znotraj obeh skupnosti nahaja LGBT manjšina, katera zaradi svoje spolne usmerjenosti ali spolne identitete pogosto ni povsem sprejeta v nobeni izmed obeh skupin. Vsakdanje življenje LGBT posameznikov na Severnem Irskem je v veliki meri še vedno zaznamovano s skrivanjem njihove identitete, ne glede na to v katero izmed obeh skupnosti spada posameznik. Pogovori z LGBT osebami so potrdili ugotovitve javnomnenjskih raziskav, predstavljenih v razdelku 1.3, da je katoliška skupnost nekoliko bolj odprta za enakopravnost LGBT skupnosti v primerjavi s protestantskim delom prebivalstva. Hkrati pa na nivo sprejetosti s strani okolice ne vpliva samo etnična pripadnost posameznika, temveč tudi drugi pomembni dejavniki kot je življenje v ruralnem ali urbanem okolju (sogovorci so omenili bolj negativen odnos okolice v ruralnih okoljih), nivo izobraževanja (tisti na univerzitetni stopnji izobraževanja prejemajo občutno večjo podporo okolice kot tisti na sekundarni stopnji) in očitnost LGBT identitete v javnosti. Sogovorci so v intervjujih opozorili

še na nekatere druge težave, s katerimi se kot LGBT osebe srečujejo v vsakdanjem življenju, npr. strah pred negativnimi reakcijami okolice v primeru javnega izražanja identitete in nesprejemanja s strani družine. Na podlagi enega izmed intervjujev je bilo razvidno tudi, da je pri nekaterih LGBT osebah na Severnem Irskem prisotna tudi t.i. ponotranjena oz. internalizirana homofobija, kar pomeni da so posamezniki negativna družbena stališča do homoseksualnosti ponotranjili (Tratnik 1995) in sprejeli kot normalne. Pri enem izmed sogovorcev se to izraža preko močnih občutkov sramu in ponižanja, v primeru, da bi pred okolico razkrili svojo spolno usmerjenost. Med pogovori sem v skladu z javnomnenjskimi raziskavami, predstavljenimi v razdelku 1.3, ugotovila tudi to, da mlajše generacije prebivalstva, predvsem tisti del, ki ima dostop do univerzitetnega izobraževanja, v večji meri podpirajo LGBT enakopravnost (npr. enakopravnost poroke istospolnih partnerjev) in so tudi v vsakdanjem življenju večji zaveznik LGBT skupnosti. Izmed 14-ih vprašanih je imela zgolj 1 oseba izrazito negativno izkušnjo z razkrivanjem pred prijatelji.

Na raziskovalno vprašanje 3 bi lahko na podlagi zgornje interpretacije na kratko odgovorili, da razdeljenost družbe vpliva na celotno družbeno strukturo Severne Irske in s tem tudi na LGBT posameznike znotraj nje. Hkrati pa bi lahko dejali, da je sprejemanje okolice težko pripisati zgolj etničnemu vidiku, saj pomembno vplivajo tudi faktorji kot so ruralno oz. urbano okolje, izobraževanje in vizualna očitnost LGBT identitete.

Raziskovalno vprašanje 2: Kako sistem delitve oblasti vpliva na LGBT skupnost Severne Irske?

Na raziskovalno vprašanje 2 sta se v intervjujih navezovali vprašanji 3 in 4. Sistem delitve oblasti je bil podrobneje raziskovan tudi v točki 1.2, kjer sem ugotavljala nekatere neposredne vplive konsociativnega političnega sistema na LGBT manjšino. Najbolj očiten vpliv je v preteklosti predstavljala veto pravica, ki je nekajkrat celo preprečila legalizacijo poroke istospolnih partnerjev, kljub večinski podpori prebivalstva in članov severnoirske skupščine. Prav tako je iz obstoječe literature razvidno tudi, da je severnoirski mirovni proces, ki se je osredotočal izključno na zagotovitev miru med dominantnima etničnima skupinama, interese drugih manjšinskih skupin pogosto puščal v ozadju in s tem s seboj prinesel negativne posledice za ženske, rasne manjšine, migrante in ne nazadnje LGBT manjšino. Iz intervjujev je razvidno, da se vpliv političnega sistema delitve oblasti v mnogih primerih pojavlja skozi celotni pogovor in ne zgolj pri odgovorih na vprašanji 3 in 4. Številni sogovorniki so tako izražali ostre kritike v povezavi z obema glavnima političnima strankama (protestantsko DUP in katoliško Sinn Féin) in dvom, da predstavlja enakopravnost LGBT skupnosti za katerokoli izmed strank resnični

interes. Poleg vpliva domače politične oblasti sem preko intervjujev opazila tudi vpliv politike sosednje Republike Irske, ki je leta 2015 preko referendumu (na ta način kot prva na svetu) legalizirala poroko istospolnih partnerjev.

Po interpretaciji odgovorov bi lahko izpostavili dve glavni ugotovitvi. Prva je opažanje, da LGBT osebe v veliki meri čutijo razočaranje nad politično oblastjo, ki ima v svojih rokah moč zagotoviti pravno enakopravnost in boljšo zaščito manjšinskih pravic, vendar tega ne stori. Videti je, da se zaradi odkrite homofobije nekaterih politikov in incidentov kot je pekarna Ashers, LGBT osebe na Severnem Irskem težko počutijo sprejeto in dobrodošlo. Druga ugotovitev pa kaže na to, da se v večini primerov sogovorniki strinjajo glede dejstva, da Severna Irška na področju zagotovitve LGBT pravic zaostaja za sosednjo Republiko Irsko in Veliko Britanijo, vendar v zadnjih nekaj letih podpora LGBT enakopravnosti bistveno narašča, kar je med drugim razvidno iz množične udeležbe Parade ponosa v Belfastu in naraščajočega števila LGBT organizacij, podpornih kampanj in lokalnih podpornih skupin na Severnem Irskem. Hkrati je vredno poudariti, da očiten napredek v sprejemanju s strani okolice doživljajo v večini zgolj tisti z neheteroseksualno spolno usmerjenostjo in transspolne osebe, ki v očeh javnosti še vedno predstavljajo ogromen odklon od cispolne norme.

Na raziskovalno vprašanje 2 bi lahko na podlagi napisanega torej odgovorili, da ima delitev politične oblasti močen neposreden (preprečevanje istospolne poroke na podlagi veto pravice) in posreden (občutek nesprijemanja zaradi homofobije politikov, občutek razočaranja nad politično oblastjo, ki ne zagotavlja LGBT enakopravnosti v isti meri kot preostali del Združenega kraljestva) vpliv na LGBT osebe.

Raziskovalno vprašanje 3: Koliko podpore s strani lokalnih in državnih organizacij je na voljo LGBT osebam na Severnem Irskem?

Tretje raziskovalno vprašanje sem preverjala preko intervjuja. Prav tako nam je bil v pomoč pregled zgodovinskega in aktualnega pravnega ozadja LGBT pravic na Severnem Irskem ter predstavitev glavnih akterjev na področju severnoirske LGBT skupnosti v poglavju 2. S pregledom obstoječih organizacij in njihovega delovanja sem namreč dokazala, da na Severnem Irskem deluje veliko število organizacij, ki so ustanovljene za pomoč LGBT osebam. Na področju zagotavljanja storitev LGBT osebam in njihovih pravic deluje vsaj 11 večjih organizacij, poleg njih pa brezplačne storitve svetovanja in podporne mreže transspolnim osebam nudi tudi 9 večjih organizacij za transspolne osebe. Storitve, ki jih ponujajo različne LGBT organizacije na Severnem Irskem segajo na številna področja: od političnega

organiziranja (protesti, kampanje, aktivizem) do brezplačnega svetovanja LGBT osebam in njihovim družinam, zaščite pravic LGBT oseb v zaposlovanju ter organiziranja družabnih in športnih dogodkov. Poleg tega so na voljo še spletni portali, Facebook skupine in anonimno svetovanje študentom v okviru univerz. Organizacije se poleg zagotavljanja podpore LGBT posameznikom ukvarjajo tudi z ozaveščanjem širše skupnosti preko usposabljanj in izobraževanj zaposlenih o LGBT problematikah. Glede na to, da gre za državo z 1,8 milijona prebivalcev, bi lahko z gotovostjo dejali, da je število podpornih skupin in LGBT organizacij na Severnem Irskem zelo veliko. To široko prisotnost podpornih organizacij bi lahko delno pripisali dejstvu, da državne oblasti skozi zgodovino niso zagotavljale nobene zaščite LGBT manjšini, kar je rezultiralo v samo-organizaciji. Intervjuji so potrdili našo ugotovitev iz pregleda literature, da je LGBT osebam na voljo obilica podpore, svetovanja in druge oblike zaščite s strani lokalnih in državnih LGBT organizacij. Posamezniki so večinoma dobro obveščeni o tem, na katero organizacijo ali skupino se lahko obrnejo v primeru, da bi potrebovali pomoč. 2 izmed 14-ih vprašanih sta povedala, da čutita primanjkljaj LGBT-orientiranih storitev svetovanja in ne veda, kam bi se lahko obrnila v primeru stiske, kar kaže na to, da bi lahko obveščanje LGBT oseb o spektru pomoči, ki jim je v resnici na voljo še izboljšali.

Na raziskovalno vprašanje 3 bi torej lahko odgovorili, da LGBT osebe na Severnem Irskem na številnih različnih področjih prejemajo zelo dobro podporo s strani lokalnih organizacij. Na voljo imajo spekter različnih skupin, ki predstavljajo varen prostor in svetovanje za specifične probleme, s katerimi se v vsakdanjem življenju srečujejo LGBT osebe na Severnem Irskem.

SKLEP

O razdeljenosti severnoirske družbe pričajo številni dejavniki – med drugim deljen izobraževalni sistem, prostorska segregacija prebivalstva, mirovni zidovi in nasprotovanje porokam med protestanti in katoliki. Kljub dejstvu, da je Sporazum iz Belfasta, podpisan leta 1998, prekinil izbruhe nasilja in ustvaril politični konsenz o razorožitvi, pa so nasprotujoče etno-nacionalne identitete med prebivalstvom Severne Irske del vsakdana. Posamezniki, ki se identificirajo izven obstoječe dominantne etnične delitve na protestante in katolike, predstavljajo zgolj nekaj odstotkov celotnega prebivalstva te države. Položaj Severne Irske znotraj Združenega kraljestva je edinstven, razdeljenost družbe pa je skozi zgodovino terjala marsikaj. Desetletja oboroženih spopadov so prinesla znatno človeško in finančno škodo ter razdeljenost družbe zasidrala v političnem in vsakdanjem življenju.

Konsociativni politični sistem delitve oblasti na Severnem Irskem je bil ustvarjen kot odgovor na nenehne konflikte in v želji po zaščiti obeh glavnih skupin pred politično dominacijo ene izmed strani. Demokratične institucije Severne Irske delujejo na podlagi načela delitve oblasti, ki določa, da mora vsaka odločitev skupščine prejeti večinsko podporo obeh strani. Teorijo konsociativne demokracije je razvil Arend Lijphard, ki je definiral njene glavne značilnosti, in sicer medskupnostno delitev izvršne oblasti, pravila sorazmernosti v vladnem in javnem sektorju, samoupravljanje skupnosti ter enakost v kulturnem življenju ter veto pravice manjšinam. Delitev oblasti je v postkonfliktnih državah kot je Severna Irška pogost način vzpostavljanja dolgotrajnejših mirovnih ureditev. Hkrati pa s seboj prinaša negativne implikacije na drugih področjih, predvsem za družbene manjšine, katerih glavne identitete sodijo izven etničnih skupin, vključenih v postkonfliktne mirovne sporazume.

Pregled širšega družbenega okvirja je pokazal, da na Severnem Irskem poleg dveh večjih etno-nacionalnih skupin prebivajo še številne druge skupine. Ena izmed njih je LGBT skupnost, katera je bila v našo raziskavo vključena kot glavni predmet analize. Začetek organiziranega LGBT gibanja na tem območju uvrščamo v leto 1971, ko je bila ustanovljena *Gay Liberation Society*. Po širši mobilizaciji gibanj za dekriminizacijo homoseksualnosti, ki je segala v viktorijansko dobo, je leta 1981 z razsodbo Evropskega sodišča za človekove pravice tudi na Severnem Irskem, skoraj 15 let za Anglijo in Walesom, prišlo do spremembe zakonodaje in s tem dekriminizacije homoseksualnosti. V 90. letih je spremenjen družbeni kontekst prinesel pestre spremembe tudi na področju manjšinskih pravic. Zadnje desetletje 20. stoletja je tako prineslo širše spremembe zakonodaje in večjo zaščito pravic manjšin, vključno LGBT manjšine. Leta 1998 je bil vpeljan Zakon Severne Irske, ki je vse javne organe zavezal k spodbujanju enakih možnosti na podlagi devetih kategorij, vključno s spolno orientacijo. Kasneje, leta 2003, je z uvedbo predpisa o enakosti pri zaposlovanju postala kakršnakoli diskriminacija na podlagi spolne orientacije na področju zaposlovanja, poklicnega usposabljanja in izobraževanja protizakonita. Kljub spremembam zakonodaje v prid enakopravnosti, se LGBT osebe na Severnem Irskem še vedno soočajo z vsakodnevnimi izzivi. Severna Irška je edini del Združenega kraljestva, ki ne omogoča in ne priznava poroke istospolnih partnerjev. Predvsem trans skupnost je pogosto žrtev verbalnega in fizičnega nasilja, poleg tega pa se srečuje še z drugimi problemi, predvsem na področju zaposlovanja, dostopa do zdravstvene oskrbe in premajhne ozaveščenosti javnosti. Ker država ne ponuja popolne zaščite LGBT manjšine, se je na območju Severne Irske oblikovalo število organizacij in skupin, ki nudijo podporne mreže in druge oblike brezplačne pomoči LGBT osebam. Pregled delovanja teh organizacij je skupaj z intervjuji razkril, da je podpora, ki jo razne organizacije nudijo LGBT posameznikom zelo

dobra. Storitve, ki jih ponujajo segajo na številna področja – od brezplačnega osebnega svetovanja v stiski za LGBT posameznike in njihove družine, do organiziranja številnih neformalnih družabnih in športnih dogodkov, in ozaveščanja javnosti s pomočjo kampanj, izobraževanj ter usposabljanj.

S pomočjo intervjujev s 14-imi LGBT osebami iz različnih družbenih ozadij sem preverjala 3 zastavljena raziskovalna vprašanja. Najprej sem želela raziskati, kakšno je vsakdanje življenje LGBT oseb v razdeljeni družbi Severne Irske. Ugotovila sem, da je razdeljenost družbe na dve dominantni skupini (protestante in katolike oz. unioniste in republikance) globoko zakoreninjena in vpliva na praktično vse vidike vsakdanjega življenja ljudi na tem območju, vključno z LGBT posamezniki. Hkrati pa na vsakdanje življenje LGBT posameznikov in njihove izkušnje pomembno vplivajo tudi drugi faktorji kot so ruralno oz. urbano okolje, izobraževanje in vizualna očitnost LGBT identitete. Naslednje raziskovalno vprašanje se je nanašalo na sistem delitve oblasti in vpliv le-te na LGBT skupnost Severne Irske. Na kratko bi lahko povzela, da ima delitev politične oblasti močen neposreden in posreden vpliv na LGBT osebe. Med najbolj očitne neposredne vplive vsekakor spada veto pravica, ki omogoča, da lahko vsaka stranka z več kot 30 sedeži v skupščini uporabi t.i. peticijo zaskrbljenosti. Kljub večinski podpori skupščine, je tako lahko z uporabo veto pravice katerakoli sprememba zakonodaje blokirana s strani ene stranke. Veto pravica je tipična značilnost konsociativnih političnih sistemov delitve oblasti in je uvedena z namenom preprečevanja politične dominacije ene izmed strani. V primeru Severne Irske je bila tako veto pravica nekajkrat uporabljena s strani protestantske DUP za blokiranje legalizacije poroke istospolnih partnerjev. Kljub temu, da naj bi uvedba veto pravice ščitila manjšinske skupine in vzpostavljala ravnovesje med strankami, je v severnoirskem primeru pravzaprav preprečevala premik k enakopravnosti za eno izmed manjšinskih skupin – LGBT skupnost. Znatne spremembe v sestavi severnoirske skupščine, ki so jih napovedale volitve marca 2017 pa kažejo na to, da je DUP – eden izmed glavnih in vsekakor najvplivnejši nasprotnik LGBT enakopravnosti – izgubil možnost do veto pravice. To bi lahko v prihodnosti prineslo številne spremembe ne zgolj na področju LGBT pravic, temveč tudi na drugih področjih kot je pravica do splava.

Intervjuji so potrdili tudi ugotovitev iz pregleda literature, da je LGBT osebam na Severnem Irskem na voljo prava obilica podpore, svetovanja in drugih oblik zaščite s strani različnih LGBT organizacij. Vprašani so večinoma dobro obveščeni o storitvah, ki so jim kot LGBT osebam na voljo v sklopu različnih podpornih skupin in organizacij.

Sklep bi lahko zaključili z mislijo, da je LGBT skupnost na Severnem Irskem v akademski literaturi relativno pomanjkljivo raziskana, sploh v povezavi z razdeljeno družbo in delitvijo oblasti ter v primerjavi z drugimi skupinami kot so ženske in rasne manjšine. To v luči razdeljenosti družbe, ki se je tako v politiki kot v vsakdanjem življenju in socio-kulturoloških raziskavah slepo osredotočala zgolj na dve etno-politični skupini, ni presenetljivo. V zaključku upam, da sem to pomanjkanje s svojim besedilom vsaj nekoliko zapolnila.

LITERATURA

1. Affirm NI. 2017. *About us*. Dostopno prek: <http://www.affirmni.co.uk/aboutus.html> (15. maj 2017).
2. Archick, Kristin. 2017. *Northern Ireland: Current Issues and Ongoing Challenges in the Peace Process*. Dostopno prek: <https://fas.org/sgp/crs/row/RS21333.pdf> (29. april 2017).
3. BBC. 2013. Gay adoption: Northern Ireland ban lifted. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-25332917> (12. maj 2017).
4. --- 2014. 'Gay cake' row in Northern Ireland: Q&A. Dostopno prek: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-32065233> (8. maj 2017).
5. --- 2016. Gay blood donation: Lifetime ban in NI on gay men donating blood lifted. Dostopno prek <http://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-37235281> (12. maj 2017).
6. Belfast Butterfly Club. 2017. *Our Mission Statement*. Dostopno prek: <http://belfastbutterflyclub.co.uk> (15. maj 2017).
7. *Belfast Telegraph*. 2016. Astonishing rise in number of Northern Ireland people seeking expert help over gender confusion. Dostopno prek: <http://www.belfasttelegraph.co.uk/news/health/astonishing-rise-in-number-of-northern-ireland-people-seeking-expert-help-over-gender-confusion-35237370.html> (12. maj 2017).
8. --- 2016. Northern Ireland says yes to same-sex marriage, latest polling finds. Dostopno prek: <http://www.belfasttelegraph.co.uk/news/northern-ireland/northern-ireland-says-yes-to-samesex-marriage-latest-polling-finds-35281876.html> (1. maj 2017).
9. --- 2016. One peace wall down, 109 across Northern Ireland still to go. Dostopno prek: <http://www.belfasttelegraph.co.uk/news/northern-ireland/one-peace-wall-down-109-across-northern-ireland-still-to-go-34486822.html> (26. april 2017).
10. Belfast Women's Collective. 2002. *The Field Day Anthology and Irish Women's Literary Studies*. New York: New York University Press.
11. Bell, Christine. 2015. *Unsettling Bargains? Power-sharing and the Inclusion of Women in Peace Negotiations*. Edinburgh: University of Edinburgh.

12. Breen-Smyth, Marie. 2013. Injured and disabled casualties of the Northern Ireland conflict: issues in immediate and long term treatment, care and support. *Medicine, Conflict and Survival* 29(3). Dostopno prek: http://epubs.surrey.ac.uk/804077/3/_homes.surrey.ac.uk_home_.System_Desktop_injured%20and%20disabled.pdf (20. maj 2017).
13. Cara-Friend. 2017. *About Us*. Dostopno prek: <http://www.cara-friend.org.uk/about/about-us> (22. maj 2017).
14. Clayton, P. 1998. Religion, ethnicity and colonialism as explanations of the Northern Ireland conflict. V *Rethinking Northern Ireland: culture, ideology and colonialism*, ur. D. Miller (40–54). London: Longman.
15. Coakley, John. 2004. Ethnic Conflict and the Two-State Solution: The Irish Experience of Partition. *Mapping Frontiers, Plotting Pathways* 4. Dostopno prek: <https://www.qub.ac.uk/research-centres/CentreforInternationalBordersResearch/Publications/WorkingPapers/MappingFrontiersworkingpapers/Filetoupload,175435,en.pdf> (10. maj 2017)
16. Conway, Brian. 2003. Active Remembering, Selective Forgetting, and Collective Identity: The Case of Bloody Sunday. *Identity: An International Journal of Theory and Research* 3(4). Dostopno prek: <https://core.ac.uk/download/pdf/11523635.pdf> (26. april 2017).
17. Democratic Progress Institute. 2013. *The Good Friday Agreement – An Overview*. Dostopno prek: <http://www.democraticprogress.org/wp-content/uploads/2013/07/the-good-friday-agreement-an-overview.pdf> (1. maj 2017).
18. Dixon, Paul. 2008. *Northern Ireland: The Politics of War and Peace*. London: Palgrave Macmillan.
19. Edwards, Aaron. 2011. *The Northern Ireland Troubles: Operation Banner 1969-2007*. Oxford: Osprey Publishing.
20. Equality Commission. 2004. *Sexual Orientation Discrimination Law in Northern Ireland - A Short Guide*. Dostopno prek: <http://www.equality.nisra.gov.uk/SexOrientDiscFinSG.pdf> (12. maj 2017).
21. --- 2010. *Section 75 of the Northern Ireland Act 1998: A Guide for Public Authorities*. Dostopno prek: <http://www.equalityni.org/ECNI/media/ECNI/Publications/Employers%20and%20Service%20Providers/S75GuideforPublicAuthoritiesApril2010.pdf> (12. maj 2017).

22. Gates, Scott in Kaare Strøm. 2007. *Power-sharing Agreements, Negotiations and Peace Processes*. Dostopno prek: http://file.prio.no/Publication_files/Prio/Theoretical_framework_report.pdf (29. april 2017).
23. Gender Essence. 2017. *About Us*. Dostopno prek: <http://www.genderessence.org.uk/index.php?page=about-us> (15. maj 2017)
24. Gender Jam. 2017. *What we do*. Dostopno prek: <https://genderjam.org.uk/what-we-do/> (15. maj 2017).
25. Gender Recognition Act 2004. Dostopno prek: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/7/enacted> (12. maj 2017).
26. Hainsworth, Paul. 1998. *Divided society: Ethnic Minorities and Racism in Northern Ireland*. London: Pluto.
27. Hamilton, Jennifer, Ulf Hansson, John Bell in Sarah Toucas. 2008. *Segregated Lives: Social Division, Sectarianism and Everyday Life in Northern Ireland*. Dostopno prek: <http://conflictresearch.org.uk/reports/sectarianism-segregation/Segregated-Lives.pdf> (28. april 2017).
28. Hansson, Ulf in Molly Hurley Depret. 2007. *Equality Mainstreaming: Policy and Practice for Transgender People*. Belfast: Institute for Conflict Research.
29. Hartzell, A. Caroline, Matthew Hoddie. 2015. The Art of the Possible: Power Sharing and Post—Civil War Democracy. *World Politics* 67. Dostopno prek: <http://www.carolinehartzell.com/uploads/4/0/3/7/40375771/s0043887114000306a.pdf> (25. april 2017).
30. Here NI. 2017. *Services*. Dostopno prek: <http://hereni.org/services/> (22. maj 2017).
31. Holloway, David. 2005. *Understanding The Northern Ireland Conflict: A Summary And Overview Of The Conflict And Its Origins*. Belfast: Community Dialogue.
32. Hughes, James. 2011. *State Violence in the Origins of Nationalism: The British Reinvention of Irish Nationalism 1969-1972*. Dostopno prek: <http://personal.lse.ac.uk/hughesj/images/StateViolenceintheOriginsofNationalism.pdf> (29. april 2017).
33. Joseph Rowntree Foundation. 2013. *Poverty and Ethnicity in Northern Ireland*. Dostopno prek: <https://www.york.ac.uk/media/chp/documents/2013/poverty-ethnicity-northern-ireland-summary.pdf> (8. maj 2017).
34. Knox, Colin. 1998. The European model of service delivery: a partnership approach in Northern Ireland. *Public Administration and Development* 18. Dostopno prek:

- http://uir.ulster.ac.uk/12895/1/European_Model_of_Service_Delivery.pdf (29. april 2017).
35. Kordeš, Urban in Maja Smrdu. 2015. *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Koper: Založba Univerza na Primorskem.
 36. Kymlicka, Will. 2014. *The Essentialist Critique of Multiculturalism: Theories, Policies, Ethos*. Dostopno prek: http://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/31451/RSCAS_2014_59.pdf?sequence=1 (27. april 2017).
 37. Lah, Alja in Urban Kordeš. 2012. Dialog s sanjami – Fenomeloška raziskava. *Psihološka obzorja* 21. Dostopno prek: http://psiholoskaobzorja.si/arhiv_clanki/2012_3/lah_kordes.pdf (23. maj 2017).
 38. LGBT Northern Ireland. 2017. *LGBT Staff Forum*. Dostopno prek: <http://lgbtqi.org/portfolio/lgbt-staff-forum/> (22. maj 2017).
 39. --- 2017. *Changing Attitudes Ireland*. Dostopno prek: <http://lgbtqi.org/portfolio/changing-attitudes-ireland/> (22. maj 2017).
 40. --- 2017. *The Gay Police Association*. Dostopno prek: <http://lgbtqi.org/portfolio/the-gay-police-association/> (22. maj 2017).
 41. Lijphart, Arend. 1998. South African Democracy: Majoritarian or Consociational? *Democratization* 5(4): 144–150. London: Taylor & Francis.
 42. Lloyd, Katrina in Gillian Robinson. 2008. Intimate Mixing – Bridging the Gap? Catholic-Protestant Relationships in Northern Ireland. *Research Update* 54. Dostopno prek: <http://www.ark.ac.uk/publications/updates/update54.pdf> (27. april 2017).
 43. Love Equality. 2016. *Majority in NI Back Same-Sex Marriage*. Dostopno prek: <http://loveequalityni.org/majority-in-ni-back-same-sex-marriage/> (7. maj 2017).
 44. Marco Polo. 2017. *Ireland*. Basingstoke: Marco Polo Travel Publishing.
 45. McDermott, Philip. 2013. A 'Shared Society?' Attitudes on immigration and diversity. *Research Update* 86. Dostopno prek: <http://www.ark.ac.uk/publications/updates/update86.pdf> (20. maj 2017).
 46. McGarry, John in Brendan O'Leary. 2007. Iraq's Constitution of 2005: Liberal consociation as political prescription. *International Journal of Constitutional Law* 5(4). Dostopno prek <https://doi.org/10.1093/icon/mom026> (8. maj 2017).
 47. McGarry, John in Brendan O'Leary. 2006. Consociational Theory, Northern Ireland's Conflict, and its Agreement. Part 1: What Consociationalists Can Learn from Northern Ireland. *Government and Opposition* 41. Dostopno prek: <http://www.polisci.upenn.edu/ppec/PPEC%20People/Brendan%20O%27Leary/publica>

- tions/Journal%20Articles/Consociational_Theory_NIreland_conflict_part_1.pdf (29. april 2017).
48. McMahon, Margery. 2002. *Government and Politics of Northern Ireland*. Newtownards: Colourpoint Books.
 49. Mulholland, Mark. 2003. *Northern Ireland: A Very Short Introduction*. Oxford: OUP.
 50. Nagle, John. 2016. *Social Movements in Violently Divided Societies: Constructing Conflict and Peacebuilding*. London: Routledge.
 51. Nipsa. 2017. *NIPSA LGB&T Group*. Dostopno prek: <http://www.nipsa.org.uk/NIPSA-in-Action/LGBT> (22. maj 2017).
 52. Nolan, Paul. 2012. *Northern Ireland Peace Monitoring Report Number One*. Dostopno prek: http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/nipmr_2012-02.pdf (25. april 2017).
 53. Northern Ireland Office. 1998. *Agreement Reached in the Multi-Party Negotiations*. Belfast: HMSO.
 54. O'Leary, R. 2009. Christians and Gays in Northern Ireland: How the Ethno-religious context has shaped Christian anti-gay and pro-gay activism. V *Contemporary Christianity and LGBT Sexualities*, ur. Stephen Hunt, 123–138. London: Ashgate Publishing.
 55. O'Leary, Brendan. 1998. *The British:Irish Agreement:Power-Sharing Plus*. Dostopno prek: <http://www.ceelbas.ac.uk/spp/publications/unit-publications/25.pdf> (26. april 2017).
 56. Outburst. 2017. *Outburst Queer Arts Frstival*. Dostopno prek <http://outburststarts.com> (22. maj 2017).
 57. Patton, Michael Quinn. 1990. *Qualitative Evalutaion and Research Methods*. Newbury Park: Sage.
 58. Perenič, Urška. 2007. K računalniško podprtim empiričnim raziskavam literature. PKn 32(1). Dostopno prek: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOCNYY62BTO/3d72ada3-eea7-4759-89cc-edd9a19a4203/PDF> (22. maj 2017).
 59. Phillips, Anne. 2007. *Multiculturalism without Culture*. Princeton: Princeton University Press.
 60. Racioppi, L in K.O'Sullivan. 2001. "This we will Maintain" Gender, Ethno-Nationalism and the Politics of Unionism in Northern Ireland. *Nations and Nationalism* 7:190. Ithaca: Cornell University Press.
 61. Rainbow Project. 2017. *Who we are*. Dostopno prek: <http://www.rainbow-project.org/who-we-are> (22. maj 2017).

62. Reid, Lindsay. 2015. *Generating a Quality Peace: Negotiated Settlements and Governments' Respect for Rights in the Wake of Civil War*. Dostopno prek: http://reid.web.unc.edu/files/2015/09/Reid_Writing_Sample_Theory_and_Part1_Empirics.pdf (25. april 2017).
63. Ribičič, Ciril. 1992. Volilni sistem – med idealnim in realnim. *Teorija in praksa* 29. Dostopno prek: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOCXDBM9RPH/76f74679-1b61-494d-bfe0-fb4abb867acb/PDF> (28. april 2017).
64. Richardson, Diane in Surya Monro. 2012. *Sexuality, Equality and Diversity*. London: Palgrave Macmillan.
65. Ruane, Joseph, Jennifer Todd. 1991. "Why Can't You Get Along With Each Other?": *Culture, Structure and the Northern Ireland Conflict*. *Culture and Politics in Northern Ireland*. Philadelphia: Open University Press.
66. SAIL NI. 2017. *Who we are*. Dostopno prek: <https://sailni.com/about/> (15. maj 2017).
67. Salamey, Imad. 2009. Failing Consociationalism in Lebanon and Integrative Options. *International Journal of Peace Studies* 14(2). Dostopno prek: https://www.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol14_2/SALAMEY%20-%2014n2%20IJPS.pdf (28. april 2017).
68. Sanders, Andrew, Ian S. Wood. 2012. *Times of troubles: Britain's war in Northern Ireland*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
69. Schiaparelli Kara, Melanie MacKenzie, Austin Krug, Abigail Newbold in Joe Wagner. 2015. Divided Society, Divided Schools, Divided Lives: The Role of Education in Creating Social Cohesion in Northern Ireland. *Clocks & Clouds* VI. Dostopno prek: <https://edspace.american.edu/clocksandclouds/wpcontent/uploads/sites/115/2016/01/Schiaparelli.K-et-al.-Fall-2015.pdf> (1. maj 2017).
70. Sinn Féin. 2013. *Moving On – A Policy for Lesbian, Gay, and Bi-Sexual Equality*. Dostopno prek <https://www.sinnfein.ie/contents/16522> (1. maj 2017).
71. Smith, Alan. 1999. *Education and the Peace Process in Northern Ireland*. Dostopno prek <http://cain.ulst.ac.uk/issues/education/docs/smith99.htm> (28. april 2017).
72. Sriram, Chandra Lekha Sriram. 2013. Making rights real? Minority and gender provisions and power-sharing arrangements. *The International Journal of Human Rights* 17(2). Dostopno prek: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13642987.2013.752947> (1. maj 2017).

73. Stonewall UK. 2016. *Key dates for lesbian, gay, bi and trans equality*. Dostopno prek: <http://www.stonewall.org.uk/about-us/key-dates-lesbian-gay-bi-and-trans-equality> (11. maj 2017).
74. Taylor, Rupert. 2001. Northern Ireland: Consociation or Social Transformation? *Northern Ireland and the divided world : the Northern Ireland conflict and the Good Friday Agreement in comparative perspective*. Oxford: Oxford University Press.
75. The Focus Trust. 2017. *About Focus*. Dostopno prek: <http://www.thefocustrust.com/about-focus/> (15. maj 2017).
76. Times Higher Education. 2015. *Belfast cheapest city in the UK to study – with Oxford least affordable*. Dostopno prek: <https://www.timeshighereducation.com/student/news/belfast-cheapest-city-uk-study-oxford-least-affordable> (1. junij 2017).
77. Todd, Jenifer. 2009. *Northern Ireland: a multi-phased history of conflict, a multi-leveled process of settlement*. Dostopno prek: http://irserver.ucd.ie/bitstream/handle/10197/2373/Qjmv0nTodd_Discussion_Paper_2.pdf?sequence=1 (25. april 2017).
78. Tonge, Jon. 2010. Consociational Theory and Conflict Management. *Government and Opposition*. Dostopno prek: https://www.researchgate.net/profile/Jon_Tonge/publication/259429872_Consociational_Theory_and_Conflict_Management/links/54e312820cf29666379851d9/Consociational-Theory-and-Conflict-Management.pdf (1. maj 2017).
79. Tratnik, Suzana. 1995. Homofobija: Definicija homofobije. *Delta: revija za ženske študije in feministično teorijo 1* (3/4): 169–174.
80. Unison. 2017. Organising. Dostopno prek: <https://www.unison.org.uk/about/what-we-do/fairness-equality/lgbt/organising/> (22. maj 2017).
81. Watson, Anna Manwah, Eleanor McKnight. 1998. Race and Ethnicity in Northern Ireland: The Chinese Community. V *Divided society : Ethnic Minorities and Racism in Northern Ireland*, ur. Paul Hainsworth, 127–152. London: Pluto.
82. Wichert, Sabine. 1999. *Northern Ireland since 1945*. London: Longman.
83. Wilford Rick, Robin Wilson. 2006. *The trouble with Northern Ireland : the Belfast agreement and democratic governance*. Dublin: New Island.
84. Wolf, Stefan. 2003. Between Stability and Collapse: Internal and External Dynamics of Post-agreement Institution-building in Northern Ireland. *The Global Review of Ethnopolitics* 3. Dostopno prek: <http://cain.ulst.ac.uk/ethnopolitics/wolff03.pdf> (24. april 2017).

85. Zuhair, Ayesha. 2008. The Power-Sharing Experience in Northern Ireland and Sri Lanka. *International Public Policy Review* 4(1). Dostopno prek: <https://www.ucl.ac.uk/ippr/journal/downloads/vol4-1/Zuhair.pdf> (28. april 2017).